

Ķīnas Tautas Republikas Centralās Tautas Valdības Priekšsēdētājam Biedram MAO CZE-DUNAM

Pekīnā

Ķīnas Tautas Republikas pasludināšanas ceturtajā gadadienā lūdzu Jūs, biedri Priekšsēdētāji, un Ķīnas Tautas Republikas Centrālās Tautas Valdības pieņemt manus sirsnīgos apsveikumus.

Aizritējušie četri gadi parādījuši visai pasaulei lielo dzīvotspēju un stiprumu, kas piemīt Ķīnas Tautas Republikai, kura sekmīgi realizē vēsturiskus pārveidojumus valstī un nodrošina ekonomikas, kultūras un tautas masu materiālā stāvokļa augšupeju.

Ķīnas Tautas Republika kļuvusi par starptautisku spēku, kas neļauj imperialistiem netraucēti verdzībā Azijas tautas, nesodīti piekopt politiku, kas vērsta uz Azijas pārvēršanu par jauna pasaules kara perēkli. Notikumi Korejā liecina, ka ķīniešu tauta kļuvusi par varenu balstu apspiestajām Austrumu tautām viņu cīņā par brīvību un neatkarību.

Ķīnas Tautas Republikas vispusīgais progress izraisa dziļu gandarījuma un lepnuma jūtas visā progresīvajā cilvēcē. Pasaule nav tāda spēka, kas spētu apturēt ķīniešu tautas gaitu pa nacionālās augšupejas un savas Dzimtenes uzplaukuma ceļu.

Padomju tauta dedzīgi novēl lielajai ķīniešu tautai jaunus panākumus savas zemes industrializācijas programmas realizēšanā, lauksaimniecības attīstībā un tautas labklājības celšanā, savas tautas demokrātiskās valsts tālākā maksimālā nostiprināšanā.

Lai aug un attīstās Padomju Savienības un Ķīnas Tautas Republikas nesatricināma brālīga draudzība un cieša sadarbība mūsu zemju tautu labā, miera un starptautiskās drošības stiprināšanas vārdā.

G. MAĻENKOVŠ

1953. gada 30. septembrī

Ķīnas Tautas Republikas Valsts Administratīvās Padomes Premjeram un Ārlietu Ministram Biedram ČŽOU EN-LAJAM

Pekīnā

Pieņemiet, biedri Premjer un Ministr, manus sirsnīgos apsveikumus sakarā ar Ķīnas Tautas Republikas pasludināšanas ceturto gadadienu, kā arī novēlējums, lai tālāk attīstās un nostiprinās vispusīgā sadarbība un nesatricināmā draudzība starp Padomju Savienību un Ķīnas Tautas Republiku mūsu tautu labā un stingra vispasaules miera nodrošināšanas interesēs.

V. MOLOTOVS

1953. gada 30. septembrī

Pirmie soļi

nopietna saruna ar MTS galveno agronomu Krišjāni Blauu.

— Redzat, — viņš tai paskaidroja, — es varētu jūs nozīmēt par iecirkņa agronomu vai par savu palīgu. Man, protams, būtu vieglāk strādāt un arī jums darbs neliktos grūts. Bet gribētos iecelt jūs par lopbarības agronomu, uzticēt jums svarīgu un sarežģītu posteni. Tā jūs tūdaļ nokļūsiat ciņas degpunktā, jo līdz šim lopkopība mūsu rajonā atstāj novārtā. Nu kā, vai esat gatavi? — un Blaus izstiepa roku.

Irma Rāte bez vilcināšanās ņēma savu mazo roku viņa platajā, sastrādātajā plaukstā.

Tagad Dundagas MTS jaunā lopbarības agronome citīgi apbraukā rajona kolchozus un enerģiski mudina kolchozniekus sagatavot ziemai skābarību, rakt bedres, būvēt torņus. Jau pirmās dienas viņa saprata, ka ar saulpuķēm un viengadīgiem zālājiem te nebūs līdzēts, ka nākošgad vajadzēs piegriezt nopietnu vērību topinambura un lopbarības biešu audzēšanai, ka nepieciešami palielināt ganību un plavu platību. Sevišķi bēdīgs Irmai Rātei likās stāvoklis kolchozā «Cīņa», un tieši tāpēc viņa nolēma uzņemties personīgu šefību pār šo lauksaimniecības arteli. Kopā ar tā priekšsēdētāju A. Alekšu viņa izraudzīja laukus, kur pirmām kārtām jānovāc kartupeļi, parādīja, kā jāizrok un jānosēd tranšejas 218 tonnu skābarības iezīmošanai. Un vairs nav nekādu šaubu, ka kolchozs «Cīņa» pirmo reizi šogad izpildīs skābarības sagādes plānu.

Pirmie soļi vienmēr ir grūti. Irmai Rātei vēl nav paguvusi pa istam iepazīties ar stāvokli visos rajona kolchozos. Tuvākajās dienās būs jāsāk rūpēties arī par siena un salmu sagādes jautājumiem, un, kamēr Dundagas MTS nav ieradies galvenais zootehniķis, viņai vienai būs jāpārziņo rajona lopkopība. Darba, kā redzams, pilnas rokas. Tomēr jaunā agronome atrod laiku pašizglībai. Vakaros viņa allaž lasa grāmatas, šīs dienas kā sufliere piedalījās MTS komjauniešu rīkotajā A. Fichtenberga viencēliena «Baskājīte un sumpurnis» izrādē.

Būtu, protams, aplami jau pirmajās nedēļās gaidīt no jaunās agronomes kaut kādus brīnumus. Taču Irmas Rātes zināšanas, nenogurstošā darba griba un neizsīkstošā enerģija Dundagas MTS darbiniekos un rajona kolchozniekos lievēsusī pārliecību, ka viņa godam veiks visus savus uzdevumus.

E. Briedis

VISU ZEMJU PROLETARIESĻ SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. GADS

4. OKTOBRĪ

Nr. 40 (455)

LAUKU BIBLIOTEKU LIELIE UZDEVUMI

Komunistiskā partija un Padomju Valdība nospraudusi grandiozu programmu socialistiskās lauksaimniecības tālākai attīstībai. Par šīs programmas izpildi atbildīgi ne tikai paši druvu un ganāmpulku kopēji. Spējs un ražens lauksaimniecības uzplaukums ir visas tautas lieta. Atbildīgi uzdevumi te jāveic arī lauku kultūras centriem — bibliotekām. Rajonu un ciemu biblioteku pienākums — iepazīstināt ikvienu kolchoznieku, padomju saimniecību un MTS darbinieku, visus lauku ļaudis ar Partijas un Valdības lēmumos nospraustajiem PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības pamatjautājumiem, izskaidrot plašam lauku darbaļaudžu masām šo lēmumu vēsturisko nozīmi, pievērst uzmanību konkrētiem pasākumiem visu lauksaimniecības nozaru tālākās augšupejas nodrošināšanai.

Šos uzdevumus veicot, bibliotekām, tāpat kā pārējām rajona kultūras iestādēm (kultūras namiem, klubiem), jāizmanto visas kultūrizglītības darba formas un metodes: lekcijas, bibliogrāfiski apskati, priekšā lasīšana un pārrunas, uzskatāmā agitācija, pulciņu darbs, kino, tematiski vakari, kas veltīti agrozootehniskiem jautājumiem.

Sekmes visnotaļ atkarīgas no pašu bibliotekaru idejiski politiskā līmeņa un agrozootehniskajām zināšanām. Tādēļ biblioteku darbiniekiem pašiem pamatīgi jāizstudē PSKP CK Plenuma lēmumi, kā arī materiāli, kas publicēti sakarā ar tiem. Tāpat nepieciešams iepazīties ar mūsdieniskās agrobioloģijas sasniegumiem un labāko pirmrindas kolchozu darba pieredzi.

Lai bibliotekām palīdzētu lauksaimniecības literatūras propagandā, LPSR Valsts bibliotēka pēdējos gados izdevusi materiālus lauksaimniecības literatūras propagandai (1951.), «Lasītāju konferences par lauksaimniecības literatūru» (1952.) un ieteicamās literatūras sarakstus: «Stabila lopbarības bāze — pamats turpmākajam varenam sabiedriskās lopkopības kāpinājumam» (1953.), «Zinātnes un ražošanas radošā sadarbība — varens progress avots» (1953.) un «Grāmatu propaganda Latvijas PSR lauksaimniecības mehanizatoru vidū» (1953.). Propagandējot PSKP CK Plenuma lēmumus, bibliotekām plaši jāizmanto šie palīgmateriāli labākās agrozootehniskās literatūras ieteikšanā lasītājiem, kā arī masu pasākumu organizēšanā.

Skaidrs arī tas, ka šo palīgmateriālu ir pārāk maz. Kultūras ministrijai jāizstrādā konkrēti pasākumi, lai sagatavotu lauku bibliotekas jauno uzdevumu veikšanai. Plašāk nekā līdz šim jāizdod attiecīga metodiskā literatūra, jārīko semināri, jāpopularizē labāko biblioteku un bibliotekaru pieredze, uzmanību pievēršot tieši lauksaimniecības jautājumiem.

Republikas labākās lauku bibliotēkas jau pratušas gūt nozīmīgus panākumus lauksaimniecības literatūras propagandā. Mērķtiecīgi atlasītu literatūru un glitu ārējo iekārtojumu lauksaimniecības literatūras izstādēm un stendiem redzam, piemēram, Rīgas, Cēsu, Ludzas un Jēkabpils rajonu bibliotēkās. Darbā ar lasītājiem šīs bibliotēkas plaši izmanto bibliogrāfiskos un metodiskos palīgmateriālus.

Sevišķu vērību pelna Rīgas rajona bibliotēkas (vadītāja Z. Egīte) pasākums — lasītāju konferences par lauksaimniecības literatūru. Pēdējo divu gadu laikā Rīgas rajona bibliotēka ar vietējo lauksaimniecības speciālistu atbalstu palīdzējusi šādas konferences noorganizēt Ropažu, Rubenkalna un Mangaju ciemos, kur tās guvušas dziļu atsaucību lasītāju-kolchoznieku vidū.

Ļoti interesantas lasītāju konferences sarīkojusi Rubenkalna ciema bibliotēkas vadītāja E. Gībe kopā ar veterinārārstu b. Vizīti par S. Steimaņa grāmatu «Kā izaudzēt Karavaļevs ganāmpulks» un par V. Bērziņas grāmatu «Slaucējas darba organizācija un tehnika kolchozos». Šajās konferencēs dalībnieku skaits bija arī 25 kolchoza «Jauna straupe» lopkopji, tādēļ tie leģendāri padziļinot savas agrozootehniskās zināšanas.

Salas ciema bibliotēkas vadītāja H. Samuņova ar vietējo lauksaimniecības speciālistu palīdzību sistematiski organizē lekcijas un priekšā lasīšanu par agrozootehniskiem tematiem, piemēram, — «Stabila lopbarības bāze kolchozu lopkopībai», «Zemes sagatavošana pavasara sējai», «Cūkkopes darbs vasarā» u. c.

Vērtīgu pasākumu realizē Mārupes ciema bibliotēka (vadītāja D. Milpa), kas noorganizējusi bibliogrāfisku apskatu par tematu «Labākās kolchozu lopkopes-pirmrindnieces un viņu darba pieredze».

Mārupes, Salas, Dreilīņu, Rubenkalna ciema bibliotēkas diendienā rīko jaunāko laikrakstu un žurnālu priekšā lasīšanu un pārrunas ikvienā brigādē, fermā, kolchoznieku sētā, tā veicot svarīgu darbu Partijas un Valdības vēsturisko lēmumu izskaidrošanā.

No šo biblioteku darba pieredzes

daudz jāmacās citu, sevišķi Gulbene un Dagdas rajonu un ciemu bibliotekām, kas agrozootehnisko zināšanu propagandai ciemos un kolchozos līdz šim veltījušas pārāk maz vērības. Tās aprobežojušās vienīgi ar steidzām izlīdzināt, pāvirši izveidotām lauksaimniecības grāmatu izstādēm, kas neapmierina padomju kolchoznieku un lauku inteliģences augošās prasības.

So biblioteku darbiniekiem laiks saprast, ka cīņa par augstākām ražām kolchozu druvās, par lielākiem izslaukumiem lopkopības fermās ir visas tautas cīņa, kurā ar savām grāmatu bagātībām aktīvi jāiesaistās bibliotekām.

Lauksaimniecības literatūras, padomju agrozinātnes lielo sasniegumu un lauksaimniecības labāko praktisku pieredzes propagandas uzlabošana ir neatliekams, taču ne vienīgais uzdevums, kas šodien izvirzīts lauku bibliotekām. Cīņa par lauksaimniecības augšupeju tai pašā laikā ir arī cīņa par visu lauku lauku kultūras līmeņa celšanu. Laba grāmata ir viens no visiedarbigākajiem līdzekļiem, kas nodrošinās panākumus šai cīņā. Līdztekus lauksaimniecības literatūrai plašs ceļš uz lauku ledzīvotājiem paverams arī daļlīteratūrai, politiskajai literatūrai, ikvienai labai grāmatai. Nav noslēpums, ka leģendāmajā daļlīteratūrai republikas laukos grāmatu fondi ir niecīgi, izveles ziņā vienpusīgi. Arī kadru kvalitāte ne visās bibliotēkās ir apmierinoša. Ciemos un kolchozos vēl ir bibliotēkas, kas darbojas, kā saka, tikai uz papīra. Kolchoznieki tās neapmeklē, jo tur ir maz grāmatu, kas spēj ieinteresēt lasītāju. Vietām lauku bibliotēkās maz lasītāju tādēļ, ka neprot vai negrib kā nākas strādāt paši bibliotekari. Tāds stāvoklis turpmāk nav ciešams. Jāatrod iespējas un līdzekļi lauku biblioteku fondu paplašināšanai, bibliotekaru kadru nostiprināšanai.

Partijas XIX kongresa direktīvās teikts, ka masu biblioteku tīklam 1955. gadā jābūt par 30 procentiem plašākam, nekā tas bija 1950. gadā. Jaunie uzdevumi, kas izvirzīti lauksaimniecībai, prasa, lai šis paplašinājums vispirma kārtā attiektos uz lauku bibliotekām.

Mūsu lauki tagad ir frontes līnija, kur padomju tauta izcīnā vēsturiskas nozīmības cīņu par savas labklājības strauju pacelšanos, par komunisma uzcelšanas paātrināšanu. Lauku kultūras darbiniekiem, tai skaitā bibliotekariem, jāklūst par aktīviem šīs lielās cīņas dalībniekiem.

«Spārnotais palīgs»

Laimdota Mārnika gleznas reprodukcija

Jelgavā

Jelgava ir sena pilsēta, bet šodien to var saukt arī par jaunu, pat visjaunāko pilsētu Latvijā. Par to var pierādīt, izstāstot Jelgavas ielas, kur vēl redz hitleriešu nopostīto un nodedzināto māju paliekas, nomelņējušus mūrus, uz kuriem saglabājušies vairāk nekā gadsimtu veci gadskaitļi, un turpat līdzās ikviena padomju cilvēka acis iepriecina jaunas, staltas, saulē mirdzošas celtnes.

Paskatīties, cik skaista izauzusi šī māja! — man teica viens no Jelgavas atjaunojājiem, mūrnieks Jānis Viškars. — Vēl pagājušajā gadā šajā vietā rēgojās drupas.

Var droši apgalvot, ka neviena Padomju Latvijas pilsētā nav tik stipri cietusi kara gados kā Jelgava. Pēc pilsētas izpildu komitejas darbinieku aprēķiniem, deviņas desmitdaļas Jelgavas bija nopostītas. Tal cirstās brīces bija patiešām briesmīgas. Vēl ilg laiku pēc pilsētas atbrīvošanas Padomju Armijas sapieri meklēja ienaidnieka atstātās minas, lai padarītu tās nekaitīgas. Baisni rēgojās drupu kaudzes...

Jelgavas darbaizdevības daudz pūļušies, lai atjaunotu savu pilsētu, — stāsta Jānis Viškars. — Mums par dzīves likumu kļuvusi stalinogrādiešu priekšzīme.

Tā nav tikai skaļa fraze. Volgas krastā atjaunotās varopstilsētas izdevotāju paraugs iedvesmojis un spārnojis jelgavniekus. Tūkstošiem cilvēku diendienā devās novākt drupas, notīrīt laukumus un ielas. Viņi teriķoja skverus, stādīja kokus, piedalījās namu atjaunošanā un celšanā. Pagājušajā gadā vien katrs Jelgavas iedzīvotājs nostrādājis 50 stundas savas pilsētas atjaunošanas darbos.

Sešos gadus, no 1946. līdz 1952. gadam, Jelgavā atjaunoti un uzcelti jauni nami, kuru apdzīvojamā kopplatība sasniedz 37 tūkstošus kvadrātmetru. Pilsētā uzceltas divas vidusskolas, pedagoģiskās skolas ēka, kultūras nams, novadpētniecības muzeja ēka, viesnīca, universālveikals. Pilsētas iedzīvotāji iestādījuši 5400 kokus, 6950 krūmus un 117 tūkstoš puku.

Vienīgi socialisma iekārtas apstākļos kļuvis iespējams tas, ka pilsēta, kuru hitleriskie vandaļi vārda pilnā nozīmē bija noslaucījuši no zemes virsas, atdzimst uz drupām un pelniem, izaug par nozīmīgu centru un dzīvo priekā pilnu, laimīgu dzīvi.

Jelgavas atjaunošana ir ikviena tās iedzīvotāja sirdslieta. Laikraksts «Zemgales Komunisti» izdod skrejlapas «Par skaistu un labiekārtotu Jelgavu». Pie pilsētas izpildu komitejas ēkas uz Goda plāksnes redzam daudz Jelgavas atjaunojēju gēmetnes. Vienkāršas, atklātas sejas, valstīdīgs, tiešs skatiens, kas pauž ticību saviem spēkiem. Viņus pazīst it visi. Atslēdznieks G. Aboliņš, pārdevēja V. Grēvīna, mūrnieks J. Viškars, namdaris J. Ģirulis un daudzi citi ir pašizslēdzīgi ieguldījuši savu darbu, visus spēkus un pūļņus jaunās Jelgavas radīšanā.

Satiekoties ar šiem cilvēkiem un parunājot ar viņiem, aizstāstājot uz pilsētas jaunceltnēm, var pierādīt, ka pašreizējā celtniecības tempi tomēr vēl nespēj apmierināt aizvien pieaugošās jelgavnieku vajadzības.

Biedrs G. M. Malenkovs savā runā PSRS Augstākās Padomes piektajā sesijā kā nopietnu trūkumu atzīmēja to, ka pie mums arvien vēl slukti realizē dzīvokļu celtniecību, dzīvokļu cel-

niecības plānus pilnā apjomā neizpilda, neizmanto visus šim nolūkam asinētos valsts līdzekļus.

Ja uzmanīgi izanalizē celtniecības norisi Jelgavā, jāsaprot šis trūkums, diemžēl, iesakņojies arī tur un kavē daudz straujākos tempos realizēt lielos celtniecības plānus.

Celtniecības pārvalde Nr. 3, kuru vada b. Kravalis, celj poliklinikas namu, kuru Jelgavas iedzīvotāji jau sen ar nepacietību gaida. Poliklinika, kas vienā mēneša laikā pieņem 400 apmeklētāju un būs apgādāta ar visjaunāko, vismodernāko medicīnisko iekārtu un aparāturu, lielā mērā uzlabos pilsētas iedzīvotāju ārstniecisko apkalpošanu. Jūnijā pilsētas Darbaizdevības deputātu padomes sesijā deputāti asi kritizēja celtniecības pārvaldi un norādīja, ka pilnīgi pamatoti jāraizējas, vai polikliniku varēs paredzētajā termiņā nodot ekspluatācijā. Skita, ka celtniecības pārvaldes vadītāji sažirdējuši šo signālu, jo viņi apsolija, ka polikliniku varēs atklāt 21. jūlijā — Padomju Latvijas trīspadsmitajā gadadienā. Partijas pilsētas komiteja un pilsētas izpildu komiteja ierakstīja savā lēmumā, ka celtnieki nodos poliklinikas jauno ēku lietošanā šā gada trešajā ceturksnī.

Bet kā ir īstenībā? Septembris jau galā, sācies ceturtais ceturksnis, taču Jelgavas poliklinika vēl nav nodota ekspluatācijā.

Ļoti gausi noris arī Jelgavas cukurfabrikas strādnieku bērniem paredzētā bērnudārza ēkas celtniecība. Vispār Jelgavas celtnieki, nelutina bērnus, neapriecina viņus ar savu darbu. Valdība atvēlējusi līdzekļus bērnu bibliotēkas atjaunošanai Raiņa parkā, bet pilsētas Remonta un celtniecības kancēlārs kolektīvs acīm redzot ir tajās domās, ka bērnu bibliotēka nav «estēdizams objekts». Ja remontdarbi turpināsies tikpat gausi kā līdz šim, — tad mazajiem lasītājiem vēl ilgi vajadzēs gaidīt.

Sastopami arī tādi fakti, kad jaun-uzbūvētos namus celtnieki nodod ar ļoti nopietniem trūkumiem un nepilnībām. Pagājušajā gadā Baltijas dzelzceļu celtniecības pārvalde uzbūvēja 13 dzelzceļu skolas ēkas. Ar kādu prieku pedagogi iegāja jaunajās skolās. Sakās mācību gads, un pēkšņi... sāka tecēt jumts, kļuva mitras sienas. Skola tagad ir nemīlīga, nemājīga. Kā «pledevu» tam celtnieki pie jaunuzceltās skolas atstājuši būvgružas, akmeņu šķembas, dzelzs lūžņus.

Šāda nepieļaujama prakse izraisa dibinātus pārmetumus Jelgavas darbaizdevības.

Jelgavā izīrta plaša apjoma celtniecība: Plavū ielā būvē kopmitni cukurfabrikas strādniekiem, celj dzīvojamus namus Andreja Upīša ielā, gar Lietuvas šoseju un daudzās citās vietās. Katrs objekts, ko nodod ekspluatācijā, uzmanīgi un rūpīgi jāpārbauda, vai viss ir izdarīts, kā pienākas, vai kaut kas nav aizmirsts, atstāts novārtā, lai kā jānovērs trūkumi un nepilnības.

Ar ko tad izskaidrojams, ka celtniecība Jelgavā norit tik gausi?

Jelgavas celtnieki bieži sūdzas par Latvijas PSR dzīvokļu un civiltās celtniecības ministriju, kas formāli, birokrātiski vada celtniecību Jelgavā, tādējādi ne tikai nesmeklējot, bet dažkārt pat aizkavējot, novēlējot tās vai citas jaunceltnes būvdarbu pabeigšanu.

Varbūt Jelgavas celtniekiem nav vajadzīgo līdzekļu?

Mīnēšu dažus skaitļus: cukurfabrikas strādnieku kopmitnes celšanai atvēlēti 200 tūkstoši rubļu, divpadsmit dzīvokļu dzīvojamā nama celtniecībai Puškina prospektā — 448 tūkstoši rubļu, triju māju uzcelsšanai Vaļņu, Andreja Upīša un Suvorova ielā — 400 tūkstoši rubļu.

Paredzēts uzbūvēt kinoteātri ar divām zālēm 600 skatītājiem, kura celšanai atvēlēti 2 miljoni 600 tūkstoši rubļu.

Kā redzam, valdība bagātīgi finansē Jelgavas atjaunošanu. Arī pilsētas labiekārtošanai šogad vien piešķirti pusotra miliona rubļu.

Viens no gausās celtniecības galvenajiem iemesliem Jelgavā ir tas, ka pilsētas jaunceltnēs vāji organizēts darbs un ir daudz dīkstāves gadījumu, kad strādnieki zaudē vērtīgo laiku; tāpat arī nepietiekami tiek izmantoti dažādie mehānismi, uz kuriem apgādāti pilsētas celtniecības objekti.

Pagājušajā gadā Rīgu apmeklēja izcilais Maskavas augstbūvju mūrnieks Staļina premijas laureāts Ivans Sirkovs. Viņš parādīja praksē savas darba metodes. Viņa vienkāršā, tā saucamā «mazā mehanizācija» lielā mērā atviegloja mūrnieka darbu, strauji celja darba ražīgumu. Šodien jau daudzi Padomju Latvijas mūrnieki strādā pēc Ivana Sirkova metodes, mācās organizēt darbu pēc viņa parauga. Taču Jelgavā daudzi celtnieki ne tikai neizmanto savā darbā Sirkova metodi, bet pat nezina, kas ir Sirkovs.

Ivana Sirkova «mazā mehanizācija» — viņa ierīces, kas nodrošina precizitāti mūrējot, viņa konteineri kļūguļu nogādāšanai augšējos stāvos, viņa ratiņi jāvās pārvadāšanai — tas viss nav nekas komplikēts un tāpēc viegli izgatavojams un sagādājams.

Man bija izdevība Jelgavā runāt ar daudziem mūrniekiem, un katru reizi, kad leminējos par Staļina premijas laureāta Ivana Sirkova darba metodēm, viņi ieinteresēti sacīja:

— To nu gan vajadzētu paskatīties, redzēt paša acīm...

Īnertība, ktrums pirmindas darba metodu propagandēšanā un ieviešanā — lūk, vēl viens nopietns trūkums, kas aizkavē celtniecību Jelgavā.

Arī pašā pilsētā, tās jaunceltnēs pēdējos gados izauģuši teicami celtnieki, kadri, bet pārliemu maz ir darīts, lai viņu pieredzi plaši izplatītu, darītu pieejamu visiem pārējiem.

Jelgava būvējas, aug ar katru dienu lielāka. Veselīgu vilcienu sastāviem tajā pienāk kokmateriāli, logu stikli, dzelzs, naglas, caurules, krāsniņi nepieciešamās detaļas, centrālāpķures katli. Visa republika vēlti neatslābēšu uzmanību Jelgavas iedzīvotāju vajadzībām un prasībām. Viņi nejtās vien- tūli, jo visa mūsu zeme palīdz viņiem atjaunot savu pilsētu, lai tā kļūtu vēl skaistāka, vēl labāk un pilnīgāk būtu apgādāta ar visām labierīcībām, nekā tas bija pirms kara.

Un tā, neapšaubāmi, kļūs tāda. Tās naiznos ir gaiša un labi pārdzama. Daudzot projektošos ietverti tās stalto jauncelamo namu, ierīkojamo krāšņu parku, ielu, laukumu apveidi. Atlektikal viens — ar īstu darba mīlestību, ātri, enerģiski un ļoti labi realizēt šos projektus, pārvērst tos par īstenību.

M. Auseklis

Jānis Grots

Miera cīnītāju vārdi

Pie darba galdiem stāvam kā pie ieročiem,
Kur mieru sargājam kā visi goda ļaudis,
Un visur pasaulē mēs draugos esam tie, —
Ikkatram mātē, tēvam, kas ir bērnu glaudis,
Tam ceļu rādīdams uz mūsu apvēršiem,
Un katrā savā solī cilvēciņu paudis,
Lai miers starp tautām plaukt kā pavasars
Un augļos tenākas ikvienai ziedošs zars.

Bet baigs kā ledains vējš draud, auro ienaidnieks
Un ANO tribīnē un citur duļķo domas,
Un uzpērk lielgabalu gaļu, jo tam prieks
Knieš atkal ķētnās sagrābt tautu koptās jomas,
Bet tās kā dunci viņu atvairis un trieks
Un viņa miesniekus, kas veikt grib asins lomas,
Ko Korejā un Bonnā piešķirīs viņš tiem,
No jauna uzglūnēdams tautu pavardiem.

Sos pavardus mēs spēsim celt un nosargāt
Ikvienš pie darba galda kā pie baterijas,
Kur plūst arvien jauni cīņas pulki klāt
Kā dzīvas lavinas, kas aizvērs karam ejas,
Lai mieram labību var sēt un briedināt,
Un vārpās viņot stepes, pakalni un lejas
Tiem vienkāršiem un cēlas gribas cilvēkiem,
Kam sirdis vienlīdz sit ar Kremļa kurantiem.

Daudz tautu pasaulē un valodu ir daudz,
Tak visas zarot grib ap zaļo dzīves koku,
Ko apgrauzt fašistiem bez sāta zobi klauz,
Kas mīlums cirtuši ik radībai jau moku,
Ka simtām miljoni balsim visas tautas sauc:
— Mēs mīlam dzīvību, mums pietiks stipru roku,
Lai mūsu pagalmos vairs neienāk kā nāvīgs tuans
Nedz jēpkis asinskārs, nedz Adenauers, Lī Šin Mans!

Aizmirsta literatūras nozare

Lasot nesen iznākušo vecākās krievu aktrises, PSRS Tautas mākslinieces A. A. Jabločkinas atmiņu grāmatu «Dzīve teātrī», pati no sevis uzrodas doma: kāpēc latviešu padomju literatūras izdevumu skaitā līdz šim pilnīgi trūkst mūsu vadsošo kultūras darbinieku memuaru? Ja būtu laikus uzrakstītas tagad vairs neiegūstamās Alfrēda Kalniņa, Bertas Rūmnieces, Rūdolfa Bērziņa un citu jau aizgājušo meistaru atmiņas, kādi dārgumi patlaban at- rastos attiecīgo mākslas nozaru vēstur- nieku un teoretiku rīcībā!

Nemaz nerunājot par tādu neaizstā- jamu dokumentu kā K. S. Staļislav- ska grāmata «Mana dzīve mākslā», krievu padomju teātra zinātne pēdējos gados ieguvusi īsti augstvērtīgus mate- rialus ar Jurjeva, Sčepkina-Kuperņi- kas un tagad Jabločkinas memuariem, Gorčakova un Toporkova grāmatām par Staļislavskā darba principiem u. c. Tādējādi no laika zoba pasargātas ba- gātības, ko citādi nebūtu iespējams vairs restaurēt.

Jabločkinas grāmatas priekšvārdā PSRS Tautas māksliniece M. Carevs dibinātā norāda, ka sirmās mākslinie- ces atmiņas «savā nozīmībā sniedzas pāri parasto memuaru ietvariem». Lie- lā aktrise nerunā par sevi vien, kaut arī viņas pašas daiļrades metodes at- klāsmē pieder pie darba interesantākās daļas, — virkne lappušu grāmatā vel- tita krievu teātra pagātnes un tagad- nes apstākļu analīzei, ļoti spilgti un lespaidīgi uzskicēti daudzu krievu skatuves korifeju, mākslinieces darba- biedru garīgie portreti. Tādā kārtā rodas ne tikai tiešam dzīves priekšstats par Jabločkinu kā par aktrisi, cilvēku, savas Dzimtenes patriotu un sabiedrisku darbinieci, bet tālu un ainu klāstā gar lasītāja acīm slid krievu teātra vēste- re turpat 80 gadu laikposmā. Pie tam šis nav nekāds sausais fakto pārstāstī- jums, ik rindkopā jūtam mākslinieces kvēlo sirdi, bezgalīgo uzticību savai tautai, patieso sajūsmu par visu lielo un cēlo pasaules augstākajā teātra kul- turā: grāmata ir, tā sakot, uzrakstīta ar sirds asinīm.

Lai tiktu pie patiesi vajadzīgiem me- muariem, nepieciešama iniciatīva auto- ru ieinteresēšanā, pie kam atsevišķos gadījumos tieša memuaru rakstīšana, ja tā, teiksim, kādam aktierim vai gleznotājam pašam nebūtu pa spēkam, jāizstāj ar intervēšanu un legūtā ma- teriāla literāru apdarināšanu.

Kam vajadzētu uzņemties šādu ini- ciatīvu? Liekas, pirmām kārtām Valsts izdevniecībai, kas vispār darbā ar au- toriem ir diezgan pasīva. Uz šās pasi- vitātes kontu liekama arī atbildība par

to, ka mums trūkst ne tikai memuaru, bet arī monogrāfiju un biogrāfisku ro- manu par mūsu izcilākajiem kultūras darbiniekiem. Taču tāpat radošajām or- ganizācijām, it īpaši to līdz šim ne- pietiekami rosīgajām vēstures sekcijām un komisijām, no savas puses būtu jāiedzīvina aktivitāte šaj laukā. Kā mūsu literatūras, tā teātra, muzikas, tēlotājas mākslas vēstures uzrakstīšana virzās uz priekšu gaužām gausi vai pat — atāv uz vietas. Ikkatras nozares ilmeistaru atmiņas par saviem laika- biedriem, viņu pašu darba metodes at- estāstī var izvērsties par šodien ļoti vē- rtīgiem dokumentiem. Derētu padomāt arī par izellu mākslinieku vēstulju un dienasgrāmatu izlūkumu publikāciju: atkal cik daudz nozīmīga šai ziņā at- rodām krievu padomju grāmatniecībā!

Ne mazumu šaj nozarē var darīt arī Literatūras muzejs un Valodas un lite- ratūras institūts. Kā mīrušus, tā dzīvu literatūras un mākslas darbinieku pri- vātajos arhīvos atrodas svarīgi doku- menti, kas jāsisematizē un no tiem jāatlasa būtiski svarīgākais.

Ja Adolfs Alunāns savā laikā nebū- tu uzrakstījis savas atmiņas par latvie- šu teātra izcelšanos, mums par šo pe- riodu pietrūktu daudzu fakti. Bet Krišjāņa Barona un Kaudzītes Matīša atmiņām daži kas paliktu nenoskaid- rots tā dēvētā «tautiskās atmodas laik- meta» kultūras dzīvē. Tautas rakstnie- ka Andreja Upīša daiļrades laboratorijā ļauj ielūkoties kā viņa «Rita cē- liens», kam drīz gribētos sagaidīt tur- pinājumu nākamajā «cēlienā», tā pēdē- jos gados publicētie «Amata alkumi». Daudz, daudz interesanta varētu pe- stāstīt un nākamajam audzēm atstāt gan Jānis Sudrābkāns, gan Teodors Zaļkalns, gan Emīls Melngailis, gan Eduards Smilģis un Alfrēds Amtmanis- Brieditis. Memuariem nebūt nav jā- attiecas uz laikposmu ne mazāku kā priekš gadiem piecdesmit: vai gan svā- rīgs un saistoši pasniegts vēsturisks materiāls nav, sacīsim, Indriķa Lēma- na atmiņās par komunistiskās pagrīdes cīņām buržuāziskajā Latvijā un Valde- māra Kalpiņa brošūrā «Avīze-karavīrs» par frontes presi Liepā un Tēlvijas ka- rā? Pārāk lēni vēl sokas arī, piemē- ram, latviešu partizānu atmiņu uzrakstī- šana un publikācija.

Memuaru nozare mūsu literatūrā šobrīd ir pati novārtā pamestākā. Pēc savas nozīmības tā nepelna šādu aiz- miršanu, tā jāaktivizē un pie tam jo strauji, it sevišķi attiecībā uz visvecāko kultūras darbinieku atmiņu uzrakstī- šanu.

V. V.

RIGAS MĀKSLINIEKU KONCERTI LIEPĀJĀ

LPSR radio simfoniskais orķestris pēdējos gados veic avariģu darbu muzikas propagandā un klausītāju audzināšanā, regulāri koncertējot Rīgā un republikas periferijas pilsētās. Lie- pājā līdz šim nebija iekļauta šo kon- certu plānā, tādēļ lielu interesi pilsē- tas darbaizdevību un skolu jaunatnes vidū izraisīja radio simfoniskā orķestra pir- mās viesošanās Liepājā šā gada sep- tembra beigās.

Koncertu programma deva iespāju noklausīties vērtīgus krievu klasi- ku, latviešu padomju un Rietumeiropas komponistu darbus. Programmas centra- lā daļa bija veltīta latviešu Padomju komponistu jaunradei — orķestris at- skaņoja J. Ivanova 6. simfoniju, A. Skultes evitu no muzikas kinofil- mat «Rainis» un fragmentus no baleta «Brīvības sakta», kā arī atsevišķas da- las no J. Keplisa skandarbīgas. Kon- certos piedalījās LPSR Valsts operas un baleta teātra solisti Elvira Vol- šteine, Pēteris Grāvelis un čellists Er- nests Bertovskis.

Liels palīgs simfoniskās muzikas iz- pratnei bija Jēkaba Vitoliņa paskaidro-

jumi par atskanoto kompozīciju ideji- ko saturu un māksliniecisko veidoju- mu.

Sīrsnīgi noritēja Rīgas viesu un Liepājas skolu jaunatnes tikšanās. Pirms koncerta jaunības iepazīšanās ar simfoniskā orķestra instrumentiem. Par saviem jaunrades nodomiem skolu jau- nīšiem pastāstīja komponisti A. Skul- te un J. Keplis.

Simfoniskā orķestra spēle LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Leonida Vignera vadībā veidojās aug- stā mākslinieciskā līmenī, dirigentam pārliecināti tulkojot katru skandarbā raksturu un muzikālos tēlus.

Koncerti Liepājā klausītājiem snie- dza pārskatu par mūsu republikas mu- ziku-izpildītāju snieguma augšupeju, par latviešu padomju komponistu jaun- rades panākumiem un palīdzēja tuvināt muziku plašām klausītāju masām. Ta- dēļ Liepājas pilsētas darbaizdevības, sa- biedriskās organizācijas un skolu jau- natne vēlas un prasa, lai LPSR Kul- turas ministrija norīko koncertiem Liepājā (protams, arī citās pilsētās) radio simfonisko orķestri un mūsu re-

publicas pārējās labākās muziku vie- nības regulāri un biežāk, nekā tas bija līdz šim. Ceram, ka radio simfo- niskā orķestra pirmais koncerts Liepā- jā kļūs par sākumu šādu koncertu virknei.

Rīgas un Liepājas muziku sastapša- nās izraisīja arī jautājumu par cieša- ku abu pilsētu māksliniecisko sadarbī- bu. Viens no šādas sadarbības veidiem ir vadošo Rīgas dirigentu pieaicināšana Liepājas simfoniskā orķestra koncertu vadībai. Nenoliedzami, ka šāds pasā- kums stimulētu vietējā orķestra tālāko attīstību, palīdzētu izveidot stabilāku orķestra sastāvu un uzlabot atsevišķu instrumentu grupu spēles kvalitāti. Tāpat ierosināts pasākums būtu Liepā- jas muziku-izpildītāju iedalīšana radio orķestra vieskoncertos. Liepājas mu- zikas vidusskola strādā daži jauni pla- nisti (Maskavas konservatorijas absol- vents K. Blumentāle, LPSR Valsts konservatorijas absolvente H. Sever- ska), kuru mākslinieciskā gatavība un repertuārs pilnīgi atbilst šādas kopējas sadarbības prasībām.

Biruta Bergmane

H. KRUGLIKOVAS diesošanās Rīgā

Ievērojams notikums mūsu republikas muzikas dzīvē bija KPFSR Tautas mākslinieces, Staļina premijas laureates H. Kruglikovas koncerts Filharmonijā un viesizrāde Rubinšteina operā «Demons».

Savu radošo spēku brīdumu sasniegusi darbodamās kā soliste PSRS Valsts Akademiskajā Lielajā teātrī, H. Kruglikova labi pazīst un izmanto bagāto krievu vokālās kultūras tradīciju pūri. Māksliniece valdzina ne tikai ar augsto vokālās meistarības līmeni, balss spēku un noskaņu bagātību, bet it sevišķi ar katra darba traktējuma dziļumu, psiholoģisko patiesību un emocionālo pārdzīvojumu.

Koncertā dziedājām gan krievu, gan Rietumeiropas muzikas klasiku darbus. Ar sevišķu spēku māksliniece atklāj sievietes dvēseles dziļos pārdzīvojumus, krievu komponistu radītos operu un dziesmu tēlos spēcīgi atklātās asās kolizijas. Mākslinieces dziedājums viscaur psiholoģiski paties, pilns spraiga dramatisma un tēlainības. Centrālā vieta koncertā piederēja Rimski-Korsakova Veras Seļogas lielajam monologam. Tā paša nosaukuma vēsturiskajā operā komponists pievērsies Ivana Barga laimēto notikumiem, attēlojot sievietes grūto likteni šai laikā, viņas vēltīgās tiesības pēc laimes un mīlas. Ar lielu tehnisku gatavību gan piano, gan forte vietās, ar dabīgu muzikālu frazējumu H. Kruglikova šo Rimski-Korsakova muzikā ietveto saturu atklāja ļoti pārliecinoši. Ar šo temu saskaras arī Čaikovska un Rachmaņinova romances «Aizmirst tūk drīz», «Nakts skumja» u. c.

Mākslinieces balsij lirisks raksturs, tādēļ no Rietumeiropas klasikas labi izdevās Pučini Clo-Clo-sanas monologs. Klausītājus valdzināja siltā iejūta, klusā kavēšanās atmiņās un ciešā ticība gaišai nākotnei. Ne tikai dziedājums, bet arī pauzes un klavieru spēles posmi

bija prasmīgi pakārtoti galvenās idejas atklāšanai, emocionālā spēka kāpināšanai, nianšēšanai. Uzsverta dramatizācija neiederas Brama stīlam, tādēļ mazāk izdevās tieši viņa dziesmas «Mūžīgā mīla», «Rīts». Kā Vagnera Elizabetes arī no operas «Tanheizers», tā Maņuško «Hajkas» arīja izpildījums cieta balss forsējuma dēļ. Tas arī izsauca biežas intonācijas svārstības, vietām pārāk lielu balss vibrāciju.

Rubinšteina operas «Demons» izrādē H. Kruglikova ar skatuvisku temperamentu un tehniku mākslinieciski spilgti atveidoja psiholoģiski sarežģīto Tamaras tēlu. Pretstatu pilno Tamaras pārdzīvojumu pasauli sevišķi dramatiski māksliniece radīja III cēlņa 2. ainā — Tamaras celles skatā.

H. Kruglikovas uzstāšanās Rīgā visā pilnskanībā pavēra bagātu, smalki nianšētu muzikas tēlu pasauli. Prasme savienot dziļi izjustu izpildījumu ar plašu un spēcīgu balss skanējumu, kas labi piemērots lielai telpai, dziedāšanai masu auditorijas priekšā, prasības, kas nepieciešamas istam operas māksliniekam, — raksturo mākslinieces profesionālās meistarības augsto līmeni, kas sniedz daudz ierosmes arī mūsu vokālo mākslinieku saimei.

E. Zvirgzdiņa

Sasāpējuši jautājumi mūsu operteatra darbā

O. GRAVITIS

LPSR Valsts operas un baleta teātris pēdējos gados kļuvis par vienu no galvenajiem mūsu republikas darbaļaužu muzikālās izglītības veicinātājiem. Ar Staļina premijām apbalvotie M. Musorgska operas «Boriss Godunovs» un A. Skultes baleta «Brīvības sakta» uzdevumi iezīmējuši liela mākslinieciskā brīduma pakāpi padomju varas izauklētā un audzinātā latviešu operas un baleta kolektīva attīstības gaitās. Mākslinieciski pilnvērtīgāko, idejiski dziļāko operas un baleta paraugu uzņemšana teātra repertuārā veicinājusi šī teātra popularitāti plašās tautas masās. Lielais skatītāju kontingents, padomju cilvēku dedzīgā interese par mākslu teātrī pāvērsusi visas iespējas realizēt kā savus mākslinieciskos, tā arī finansālos plānus.

Taču, šķiet, finansālo panākumu reibonis ir viens no tiem cēloņiem, kas pēdējā laikā arvien biežāk LPSR Valsts operas un baleta teātra mākslinieciskajai vadībai jēdzienu «kvalitāte» liek aizstāt ar jēdzienu «kvantitāte». Blakus teicamām izrādēm muzikālā laikā arvien biežāk parādās muzikāli negatīvi pirmuzdevumi, kuru trūkums nespēj aizņemt nedz bagātīgais dekoratīvais ietērs, nedz masu skatu monumentalitāte («Māja nakts», «Aida»). Daudzi uzdevumi, par kuriem pirmizrādes gūvām samērā labu lespaidu, tagad muzikalajā ziņā kļuvuši gaužām bāli, dažādām neveiksmēm un kļūdām piebārstīti («Mazepa», «Demons», «Nāra», «Kņazs Igors» u. c.). Raksturīgs piemērs teātra mākslinieciskās vadības tieksmei upurēt izrāžu kvalitāti uz kvantitātes resp. finansālo plānu rēķina ir Rubinšteina operas «Demons» un Verdi «Aidas» uzdevums krievu valodā. Neviens nav gribējis laikus ielāņot latviešu valodā veiktā testējuma pārveidošanu krievu valodā. Rezultātā uz skatuves brīžam dzirdams valodu jucekļis, jo solisti dzied krieviski tānī pašā laikā, kad kora replikas un ansambļi kopā ar solistiem tiek izpildīti latviešu valodā.

Taču vislielākais trūkums mūsu Operas un baleta teātra darbā ir daudzo «ikdienišķo» izrāžu zemais līmenis. Orķestris, kas ir ikvienas izrādes mugurkauls, ne vienmēr nevainojami spēj veikt savus uzdevumus. Bieži dzirdam, ka trūkst izlīdzinātu samēru starp atsevišķām instrumentu grupām. Sevišķi raksturīga metāla instrumentu putēju hegemonija, kas kopā ar sitamo instrumentu grupu daudzākā mērā ne tikai stīdziniekus, bet pat kori un solistus. Atsevišķu instrumentu priekšnesumā daudz neprecizitātes, dažādu nejaušību, pat netīra intonācija, kas liecina, ka orķestrantu vidū ne sevišķi cieņā ir viens no īsta muzikā galvenajiem priekšnoteikumiem — ierasties uz izrādi savlaicīgi, noskaņot, «ieslīdēt» instrumentu, atkārtot grūtākas, atbildīgākas vietas.

Atbildība par orķestra spēles trūkumiem pirmā kārtā jāuzņemas LPSR Valsts operas un baleta teātra galvenajam dirigentam L. Hudoļam. Nav noliedzams, ka viņš ir pieredzējis muzikāls, bet, par nožēlošanu, savas zināšanas dirigents ne vienmēr izmanto lietderīgi. Atsevišķi uzdevumi un — jo sevišķi — viena un tā paša uzdevuma vairāku izrāžu muzikālā iztulkojuma salīdzinājums liecina, ka dirigents kolektīvam uzspiež savu gribu, kas — un tas ir pats jaunākais — ne vienmēr ir mākslinieciski attaisnota. Protams, ikviens dirigents ir kolektīva vadītājs, viņš nes atbildību par uzdevuma māksliniecisko pusī, viņa žests rada visa lielā ansambļa viengabalainību, bet, ja šis žests sāk iegrožot solista dziedājumu, ja atsevišķas arijas vienā izrādē tiek izpildītas citādā tempā nekā otrā, ja solists no mākslinieka tiek pārverts par amatnieku, kas izrādes laikā spēsts aklī pakļauties dirigenta kapričēm, tad vairs nav iespējams runāt par pilnvērtīgu izrādi, par kontaktu starp solista un dirigenta mākslinieciskajiem nodomiem.

Labs dirigents ir līdzīgs dimanta slīpētājam. Dirigenta darba rezultātā ikvienas kompozīcijas sīkākā detaļa klausītāju priekšā atzālo vislielākajā spožumā. Tieši šādu rūpīgu, pacietīgu slīpējumu dirigenta L. Hudoļaja

muzikalajā pīcējā nesastopam. Apveltīts ar zināmu temperamentu, L. Hudoļajs parasti veido atsevišķu ariju, ainu vai cēlienu visumā. Ir momenti, kur šāda pīcēja attaisnojās (Polovciešu skats Borodina operā «Kņazs Igors», Čaikovska operas «Mazepa» pēdējā cēlņa leivads — «Poltavas kauja» u. c.). Detaļu slīpējums it sevišķi nepieciešams tempa ziņā lēnajiem posmiem, kas parasti L. Hudoļaja traktējumā ir neizstrādāti, sasteigti un sadzīti (Polovciešu melnēņu koris Borodina «Kņazā Igorā», Rubinšteina operas «Demons» 1. cēlņa 2. ainas kora «Naksnīga» vidusdaļa u. c.). Nevēriba pret kompozīcijas muzikalajām detaļām un neapvaldītā steiga ir par cēloni arī daudzu uzdevumu dinamiskajai vienmūžībai. Jāpiebilst, ka monumentalus ansambļa skatus L. Hudoļaja vadītais orķestris lielāko tiesu spēlē tikai fortissimo.

Sai ziņā neatpaliek arī koris. Operas «Demons» prologā, tāpat Borodina operas «Kņazs Igors» prologā, «Mazepas» otrā cēlņa trešajā ainā un citur tā vien liekas, ka starp orķestri un kori notiek sacensība par to, kas pirmais ar savu trokšņainību liks sabrukt operas nama velvē. Dažas izrādes (piemēram, Dargomižska «Nāra») rada priekšstatu, ka dirigents pirms izrādes nemaz nav caurskatījis un atkārtoti partitūru. Kā gan citādi lai izskaidro dažādas pārskaņošanas, pat sajauktu metriskās kustības zīmējumu žestā.

Bet kārtējo izrādi nepieciešams gatavot ne tikai dirigentam. Vajadzētu padomāt, vai regulārās dienas mēģinājumos, kas veikti tuvākās pirmizrādes gatavošanai, nebūtu iespējams atļaut kaut stundu laikā arī gaidāmajai vakara izrādei. Šāda prasība ne mazums pacēlusies gan kora, gan orķestra muzikā vidū, bet parasti tā apmierināta tikai tad, ja kārtējā izrāde nav mēnešus uzveta, un arī tad mēģinājumus noorganizē tikai pēdējā minūtī.

Arī operas koris dažkārt slīkti veic savus uzdevumus. Dziedājumos bieži trūkst atsevišķu balsu saliedētības, pēdējā laikā arvien mazāka vēriba pievērsta dikcijai. Neprecizitātes veicina ne vienmēr pārdomātais režijas darbs, kas saskalda un izkaisa pa visu skatuvi jau tā mazo kora kolektīvu. Šāda saskaldītība sevišķi raksturo «Aidas» uzdevumu. «Mazepas» pirmā cēlņa pirmajā ainā (melnēņu koris) tā ir pat par pamatu ansambļa saīsināšanai. Jāpiezīmē, ka režijas uzmanību uz šo trūkumu gandrīz vienprātīgi pievērsa visi recenzenti presē jau tūlīt pēc «Mazepas» pirmizrādes, bet viss palicis, kā bijis. Acīm redzot preses balsi Operas un baleta teātra kolektīvā ne visai cieni... Kora dziedājumā jūtams pagurums, un tas ir dabiski, jo kā lai prasa no balsīm svaigumu, ja tās stundām ilgi nomocītas mēģinājumos. Nav noslēpums, ka daži režisori kora kolektīvu uzskata par nedzīvu masu, kas līdzīgi mālām veldojama un pārkārtojama atbilstoši iecerētiem mēģinājumu laikā. Protams, ja režisors iecerē sevī dziļi izauklējis, tad darbs rit ar prieku, bet, ja iecere rodas tikai mēģinājuma laikā, ja vēl īsi pirms pirmizrādes režisors nav skaidrībā par saviem nodomiem un tad pašos pamatos izārda un pārvēlto jau uzeļto, tad kolektīvam atliek tikai apbrūnoties ar pacietību un dzelzs nerviem.

Liekas dabīgi, ka cīņa par kora kolektīva nostiprināšanu būtu viens no galvenajiem teātra mākslinieciskās vadības uzdevumiem. Bet fakti liecina, ka nevienam nerūp mūsu Operas un baleta teātra kora nākotne. Pārāk bieži ir gadījumi, kad tieši pieredzējušie koristi atstāj teātri un sāk strādāt citos kolektīvos, kur par viņiem rūpējas vairāk. Jaunuzņemtie koristi nespēj laikus apgūt visu repertuāru, un dabīgi, ka kora kvalitāte pazeminās. Operas direktorijai jāpadomā arī par kora štata vienību palielināšanu, jo tas nepieciešams uzdevumu mākslinieciskā līmeņa celšanai. Par šāda vienības runājo, nepieciešams atcerēties arī orķestri. Orķestris spēlētu daudz labāk un orķestrantu darbs kļūtu ražī-

gāks, ja atsevišķas stīdzinieku puliņas tiktu papildinātas kaut vai ar ārpus štata muzikāliem, no kuriem reizē augtu kadri operas orķestra kolektīvam.

LPSR Valsts operas un baleta teātra mākslinieciskajai vadībai visā drīzumā jāpārskata arī solistu jautājums. Nav taču normāls stāvoklis, ka no apmēram 30 operas solistiem klausītāju prasībām atbilst labi ja puse. Daudzi dziedot, kas gadus piecus atpakaļ savus uzdevumus spēja veikt samērā labi, tagad uzrāda acīm redzamas paguruma pazīmes. Šķiet, solista A. Skaras tenors ir agrākās pārāk lielās darba slodzes upuris. Neskatoties uz to, direktorijai atļāvušies A. Skaram uzticēt vokāli grūto Radamesa partiju Verdi operā «Aida», kuras augšējie reģistri apdāvinātajam māksliniekam šimbrīžam nav pa spēkam. Un, ja arī A. Skara netaupa pūļu, lai uzticēto uzdevumu veiktu, tad tas ved tikai pie viena — pie jau tā samocītās balss vēl tālākas sabojāšanas. Tas pats jāsaka arī par apdāvināto O. Petrovski. Pēc Konservatorijas beigšanas sabiedrība jauno dziedoni pazina kā tikama liriskā tenora īpašnieku. Bet Valsts operas un baleta teātra vadība, ņemot vērā O. Petrovskas balss īpatnības, ļāva viņam dziedāt arī dramatiskā tenora partijas, kaut gan jau sen bija redzams, ka tas dziedāja attīstību nevis veicina, bet bremzē. Rezultātā šobrīd O. Petrovskas dziedājums, it sevišķi diapazona augšās, ir saspiests, samocīts, un jāsaka, ka, piemēram, Vladimira partija Borodina operā «Kņazs Igors», neskatoties uz šīs partijas līrisko raksturu, O. Petrovskas dziedājuma pat grūti baudāma. Šādu piemēru, kuros izpaužas operas mākslinieciskās vadības nereklināšanās ar savu solistu spējam, nav mazums.

Bet ne vienmēr vainīga ir tikai vadība. Kritikas un paškritikas atmosfēra, šķiet, nevalda arī pašu solistu vidū. Piemēram, H. Ozoliņi pazīstam kā spēcīgas un kuplas balss īpašnieku, kuram rūpīgs darbs ar sevi pavērtu plašas perspektīvas. Bet dziedonis maz strādā. Bija izdevība vienu pēc otras vērot viņa veidolās Igora (Borodina operā «Kņazs Igors»), Demona (Rubinšteina operā «Demons»), Amonasro (Verdi operā «Aida») un citas lomas, kurām trūka savstarpējas atšķirības, krāsu nianšu. Tie paši žesti, tās pašas kustības un sejas izteiksme, nemaz nerunājot par autora tekstam neatbilstošo ritmiski patvaļīgo dziedājumu, bagātīgi piebārstītu ar neskaitāmiem nevajadzīgiem gļisādo un neattaisnotu afektāciju. Gribētos, lai ar lielāku paškritiku savam darbam pieļētu arī Staļina premijas laureāte V. Krampe, kura pēdējā laikā vēltīgi cenšas savu bagātīgo emocionalitāti un dramatiski spēcīgo, lespaidīgo priekšnesumu demonstrēt lomās, kas viņai neatbilst nedz vokāli, nedz arī skatuviski (piemēram, Tamara Rubinšteina operā «Demons»).

Operas kolektīvā nav pavērtas pietiekošas augšanas iespējas jauno dziedoņu paaudzei. Jaunie mākslinieki V. Davidone, Z. Heine-Vagnere, A. Klīnka, P. Grāvelis, A. Lēpe, V. Širokovs, tāpat arī arvien jūtāmā skatuviskā un vokālajā plāksnē progresējošie L. Abolipa, I. Feigelsons, R. Māliņa un daudzi citi jaunieši, kopā ar mūsu operas un baleta teātra redzamākajiem spēkiem, kuru vidū pirmām kārtām jāmin LPSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte E. Pakule, nopelniem bagātē skatuves mākslinieki, Staļina premijas laureāti A. Ludīna, A. Daškova, A. Frinbergs, A. Viļumanis un daudzi citi, varētu un var nodrošināt visu operas izrāžu mākslinieciskā līmeņa strauju augšupēju.

Talantīgajai operas orķestrantu, koristu un solistu saimei kopā ar operas māksliniecisko vadību ir visas iespējas izskaust brāķi savā darbā. Vajag tikai vairāk mērķtiecības un plānvēdības, vajag reizi par visām reizēm likvidēt kaitīgo tieksmi pēc tādas kvantitātes, kas panākta uz kvalitātes rēķina. Padomju klausītāju augsto prasību apmierināšana, cīnoties par to, lai katra operizrāde kļūtu pirmizrāde, — lūk, lozungs, kas neizdēšanām burtiem jāleraksta LPSR Valsts operas un baleta teātra kolektīva turpmākajam, panākumiem bagātākai darba programai.

Pirmizrādes republikas teātros

Jaunatnes teātrī iestudēta A. Ostrovska komedija «Nabadzība nav netikums». Attēlā: A. Atrāis (Gordejs Torcovs), K. Spuris (Koršunovs), E. Baldiņa (Lubova), E. Šērste (aukle), L. Baumanes (Pelageja), L. Brunde (Anna).

Akademiskais Dramas teātris sagatavojis R. Blaumaņa komedijas «Jaunais gars» inscenējumu. Attēlā: aina no lugas 1. cēlņa — K. Kletnieks (Jānis), E. Dūda (Ieva), A. Liniņš (Andrievs), M. Grinberga (Janka), O. Lejaskalne (Anna), M. Smilčene (Jāņa māte), V. Svarcs (Abrams), J. Krieviņa uzt.

200 JAUNU KINOTEATRU

Sogad paredzēts uzcelt gandrīz 200 jaunu kinoteātru mūsu zemes pilsētās. Dala no tiem jau darbojas. Jauni kinoteātri nodoti lietošanā Zaporožjē un Nikolajevā, divi kinoteātri ar 900 vietām atvērti Sočas. Plašās kinozāles saņemusi Kaļiņinas Ulanudes un citu pil-

setu iedzīvotāji. Divus jaunus kinoteātrus paredzēti atvērt Maskavā.

Pēc speciāli izstrādātiem projektiem ceļ nelielus kinoteātrus rajonu centros.

Ievērojami paplašinās valsts kinotīkls uz laukiem. Kalnu ganības, kol-

chozu lauku nometnēs, tālajās zvejās vietās un Sibīrijas mednieku apmetnēs taigā arvien biežāk ierodas automobiļi ar ceļojošajiem kino. Sogad lauku kino iekārtu skaits pieaugs līdz 36 tūkstošiem.

MEISTARĪBAS AVOTS

Sakarā ar A. P. Čehova rakstu izlases izdevumu latviski

Latvijas Valsts izdevniecība laiž klajā A. Čehova rakstu izlasi trijos sējumos, kur būs sakopoti labākie Čehova darbi — stāsti, lugas, tēlojumi, skices. Gaumīgā poligrāfiskā aparāta iznācis šis izlases pirmais sējums, kurā uzņemti 65 stāsti un tēlojumi, ko A. Čehovs uzrakstījis no 1883. līdz 1890. gadam. Daudzo stāstu un noveļu vidū ir tādi pazīstami meistardarbi kā «Ierēdņa nāve», «Resnais un tievais», «Pirti», «Zirdziskais uzvārds», «Unters Prišbejevs», «Nelaimē», «Smeldze», «Stepe», «Chameleons» u. c.

Sodien, kad mūsu literatūrā uzstādītas pastiprinātas prasības kāpināt māksliniecisko meistarību, asāk nekā jebkad izvirzās arī prasība mācīties no klasiķiem, radoši apgūt viņu tradīcijas. Šai sakarībā bieži un pamatoti tiek minēts A. P. Čehova vārds, it īpaši runājot par šā stāsta meistarības izkopšanu un par satiras pielietošanu. Jaunais Čehova rakstu izdevums latviski pamudina mūs vēl un vēlreiz atgriezties pie Čehova tradīciju pārņemšanas jautājuma, kā arī noskaidrot radikālās atšķirības starp Čehova laika varoni un padomju dzīves īstenības noteikojumu. Katram skaidrs, ka tāpat kā jebkurš izcilis meistars, arī Čehovs nav jāatdara, bet mācīties no viņa šodien var un vajag ikvienam literātam. Uzticība tradīcijām nav iespējama bez radoša novatorisma, bez sava laika tipisko iezīmju izpratnes.

Čehova stāstos pozitīvais varonis, cilvēks ar gaišu prātu, dziļām jūtām, atrodas svešā vidē. Atcerēsimies vēlreiz apskatāmā krājuma ievietoto stāstu «Smeldze». Pēterburgas ornamēntu Jonassam nomiris dēls. Vecitims sirds ir pilna ar lielām sāpēm un žēlumu, ko gribas izteikt citiem, lai kļūtu vieglāk. Taču nav neviena, kas gribētu viņu uzklaist. Vienīgi zirgs ir tas, kas pacietīgi klausās Jonasa vārdos. «Kur es likšu savu smeldzi? ... — tādā pamatots jautājums ir stāsta epigrafa.

Mūsu sabiedrībā pats galvenais ir cilvēks, gādība par tā laimi, labklājību, augšanu. Tāpēc pilnīgi citādākas ir pozitīvā varoņa un vides attiecības mūsu literatūrā. Atcerēsimies S. Antonova stāstu «Bibliotekare», tā varoni Nadiju. Ikviens no stāsta daudziem blakus personāžiem, ar ko bibliotēkā sastopas Nadija, parāda padomju cilvēku lielo cieņu, interesi, gādību, sirsnīgās attiecības vienam pret otru. Tāpēc arī stāsta noskaņa, intonācija ir gaiša, saulaina, optimistiski liriska, jo dzīvi apliecinotais varonis ir savā vidē. Sava līrisms ir arī Čehova stāsta «Smeldze», taču tur tas sāpīgi smeldzošs. Tādējādi abi stāsti iedarbīgi, tikai katrs savā veidā; abi tipiski, tikai katrs sava laika.

Lielākā daļa savu stāstu Čehovs zīmē satīriskus tēlus, parāda ierēdnieciskās Krievijas vidējā inteliģenta vulgaritāti un mietpilsoniskumu, mūndieroni diēdēra glumo locīšanas varas priekšā

un pērkamību. Unters Prišbejevs — lūk, tipisks vecās Krievijas simbols. Šis un daudzi citi satīriski veidoti tēli vēlāk kļuva par nelāgas īpašības raksturojošiem sugas vārdiem — ar tādu spilgtumu, reļjefumu tie bija zīmēti, — tāpat ārkārtīgi tipiski sava laika. Taču kāda ir radikālā atšķirība starp Čehova un padomju literatūras negatīvo, satīrisko varoni? Pirmkārt, tā, ka šāds Čehova varonis darbojas savā vidē, turpretim padomju literatūrā attēlotais padomju dzīvē sastopamais satīriski zīmētais personāžs ar attiecīgām negatīvām īpašībām darbojas sev svešā vidē. Ja daudzos Čehova stāstos («Zirga», «Maska», «Pirti», «Pazīstamais vīrietis» u. c.) attiecīgas stāsta denunciantu, okškeri, pielidēju, bēdi un sev līdzīgu vidi, kurā tas atrodas, nekādu konfliktu nerada, tad mūsu apstākļos šie Čehova laika recidīvi cilvēku apziņā saņem pretsparu un literatūra rada konfliktu starp šādu elementu un veselīgo padomju cilvēku kolektīvu. Kā vienā, tā otrā gadījumā negatīvs raksturs var tikt atklāts bezgalīgi daudzās variācijās, jo te nav pamata nedz šampam, nedz šablona, ja tikai rakstnieks ielūkojas pašas dzīves daudzveidībā.

Čehova stāstā «Ordenis» parādīts koleģiju registrators Levs Pustjekovs, kas, dodamies uz viesībām, aizņemam no sava drauga ordeni, lai ar to paleptos. Taču ieradies viņš redz, ka arī viņa kaimiņš Trambļans (kuram pašam sava ordeņa nav bijis) arī ieradies ar ordeni. Kādu laiku tie abi slēpj svešos ordeņus viens no otra, taču, paceļot pie galda glāzes, šī bēdība atklājas. Te abi satīriskie tēli «konfliktu» rada savstarpējās attiecībās, atmāsko viens otru. Vai šāda veida paņēmieni var izmantot padomju rakstnieki? Protams var. Par to liecina vairākas veiksmīgas situācijas A. Grigula komēdijā «Profesors iekārtojās», kur spēcīgu iespaidu rada tieši tas, ka negatīvie personāži atmāsko viens otru. Taču šī brīdī jūtam, ka cilvēki ar Kamilas, Linmeļera, Maizītes un citu satīriski veidotu personāžu īpašībām ilgi tā dzīvot nevar, ka vide resp. sabiedrība to neļaus. Turpretim stāsta «Ordenis» redzam, ka abi iekūļi atrodas savā vidē, jūtas tajā droši.

Negatīvo personāžu pašatmaskošana, ko Čehovs pielieto savos daudzajos stāstos, arī šodien var labi izmantot. Taču padomju literatūrā arvien lielāku nozīmi iegūst tāds tēlošanas veids, ka negatīvos personāžus atmāsko nevis viņi paši, bet tie personāži, kas pārstāvēti padomju laudis. Tā E. Vilka stāstā «Jānis Pipkatiņš» pēdējā negatīvo

īpašību atklāšanā piedalās tās vides laudis, kurā tas pašreiz atrodas — sariņojuma dalībnieki, kas ar visu savu rīcību un attieksmēm pret Pipkatiņu parāda tā smieklīgumu, pasvītro, ka īpašības, kas raksturo Pipkatiņu, nav viņu vides īpašības, ka tās padomju sabiedrībā nav ciešamas. Šim stāstīgam ir daudz čehoviskā stāsta elementi — īsums, trāpīgais hiperbolizējums varoņa rīcības sākotnējā notelē, notikuma vienkāršība. Tas viss pareizi raksturo attiecības, kas diametrāli pretējas Čehova laika sabiedriskajām attiecībām. Tas panākts ar pareizu varoņa un vides attieksmju parādījumu, ar īpašu intonāciju un kolorītu, kas tipiski tikai mūsu laikam, laudim, mūsu dzīvei.

Lai attēlotu sava laika tipiskas parādības, Čehovs asi vēroja laudis, meklēja prototipus saviem darbiem. Tā untera Prišbejeva tēls viņš leimēja kāda sava attāla radnieka spilgti izpaustas īpašības. Taču tas nenozīmē, ka Prišbejeva attēlotais tikai šī, zināmā cilvēka īpašības. Tajā tipizētā sakopotās daudzu šādu prišbejevsku tipu pazīmes. Prototips noderējis tikai kā lerosme, kā pamats šāda tēla veidošanai. Arī slavenā stāsta «Cilvēks futrālī» varoniem Belikovam ir savs prototips. Tas ir Taganrogas skolu inspektors Djakonovs. Tomēr, izmantodams to kā prototipu, Čehovs rada pilnīgi citu, savdabīgi individualizētu, tam laikam tipisku smieklīgi konservatīva skaidrojuma tēlu. Arī šis tipizēšanas veids spēkā mūsu dienās, socialistiskā realisma metodē. Katrs īsts tēls mākslā ir konkrēts, individualizēts, ar savu raksturu. Čehova estētiskās pamatprincipā bija doma par to, ka jāprot parastajā saskatīt neparasto, parastajās parādībās jāatklāj tur apslēptais skaistums. To redzam gandrīz katrā viņa stāstā, kurā sižets ļoti vienkāršs, toties stāsta noskaņa saistoša, emocionāla.

So principu izmanto arī padomju rakstnieki. Sevišķi spilgti tas izmanto Sergeja Antonova darbos. Tādiem viņa stāstiem kā «Tramvajā», «Pavasaris», «Bibliotekare» u. c. sižets ir ārkārtīgi iedabīgs: te jauneklis tramvajā dodas uz rūpnīcu, tur gatavojas sējai, trešajā — izsniedz grāmatas. Liekas, nekā saistoša tur nav. Taču kā aizkustina šie stāsti! Ik lasītāju, cik emocionāli tie iedarbojas! Bet līdzība ar Čehovu ir šī paša principa izmantošana. Un tikai. Būtībā pilnīgi pretējas izjūtas mūs pāņem, izlaot, teiksim, Čehova stāstu «Nelaimē» un Antonova «Tramvajā». Pirmajā parādīts virspotājs, kas ved sievu uz slimnīcu, bet ceļā tā nomirst. Velāk

patš iemieg, nosaldē kājas, atmodas slimnīcā. Mazā stāstā — divas katastrofas: vecās ēleas nāve un pēkšņa invaliditāte. Katastrofiskās pārmaiņas — tas ir stāsta mākslinieciskais nervs. To lasītājs spēcīgi izjūt it sevišķi tāpēc, ka stāsta varoni, kurš nav vēl atspirdzis no pirmās katastrofas, piemeklē jau otra. Raksturīgs stāsta noslēgums, kad slimnīcā ārsts saka virpotājam:

«— Atvadies no rokām un kājām... Nosaldēji gan! Nu, nu... Ko tu raudi? Padzīvojis esi un paldis dievam... Droši vien būs jau visi sešdesmit — pietiks.

— Nelaimē Jūs labdzimība, nelaimē taču Piedodiet augstirdīgi! Vēl kādus piecus sešus gadījumus...

— Kāpēc?

— Zirgs taču pieder citam, jātdod... Sīva jāpaglabā... Un cik viss ātri notiek šajā saulē! Jūs augstdzimība! Pavel Ivanovič! Vislabāko papirosu etvīnu no Kariļjas bērzal Krokētiņu izvirpošu...

Te humors saplūst kopā ar traģisko, ikdienišķais ar neparasto; ir pasmaidīt gribas, ir skumjas māc. Tāda izjūta ir arī, izlasot «Jezgā», «Smeldze», «Jēgers», «Laimē», «Pastis» u. c. Čehova stāstus. Bet vai šim smaidam ir kas kopīgs ar jautrību? Nē. Tāds ir Čehova traģiskais humors, neparastais parastajā, drūmajā dzīvē. Bet S. Antonova stāstā «Tramvajā»? Arī te humors savijas ar nelielām skumjām stāsta beigās, par to, ka Pavelam neizdevās parunāt ar svešo meiteni. Kas viņa? No kurienes viņa tik velti atgriezās mājās? Vārbrītu viņa atkal brauks tajā pašā tramvajā? Arī te, ļoti parastā gadījumā, rakstnieks atklāj īpaši siltas, gaišas jūtas. Humors un tikko jaušamā smeldze mūs nenomāc, bet rada ārkārtīgi gaišu, saulainu, optimistisku noskaņu. Dažādā, pretējā iedienība (Čehova un Antonova stāstos) rada arī pretējas izjūtas. Tādā pašā principu — atklāt neparasto ikdienīšajā, varam izmantot un tas ir jāizmanto, lai radītu tipisku, spilgtu tēlu, lai izceltu tajā visspilgtākās, ziņīgākās īpašības. Spilgtu un neparasto Čehovs ievēd stāstā ļoti vienkārši, bez iepriekšēja bridinājuma, nemaldot intonāciju.

Lai izveidotu patiesām savdabīgus, īpatnējus raksturus, Čehovs individualizē ne tikai savu varoņu valodu, izskatu, kustības, bet arī domāšanu. Katra varoņa uztverē, domu gaitai ir sava, spilgti izteikta redzēspunkts, intonācija. Šis stāsta «Stepe» lasām: «Alz žoga zem ķiršiem dienu un nakti

gulēja Jegoruškas tēvs un vecmāte Zinaida Daņilovna. Kad vecmāte nomira, viņu ielika garā, šaurā ķīstā un ar divām pleckapeikām aizspieda viņas acis, kas negribēja vērties ciet. Priekš savas nāves viņa bija dzīva un nesa no tirgus mīkstus, ar magonēm pārkalēstus veģus, bet tagad viņa gul, gul.» Liekas, ka šī doma ir naiva un neloģiska. Taču visa tā skatīta no mazā Jegoruškas redzēspunkta, tāpēc pareizi raksturo zēna domu pasauli, tēlu individualitāti.

Ikviens rakstnieks šodien no Čehova var mācīties isi, bet ļoti konkrēti un gleznaini veidot tādu māksliniecisku detaļu kā spilgtā dabas ainava. Čehovs nekur un nekad nesaka: nospīdēja zibens, ledunējās pērkonis, leimirdzējās zvaigznes, vilēja mēnesslīca. Šāds nosaukums uzskatījums literārā darbā neko nedod, nerada nekādu konkrētu, gleznainu priekšstatu. Cik īsi, spēcīgi un reizē gleznaini Čehovs attēlo zibeni un pērkonu stāstā «Stepe»:

«Kā kad debesīs kāds būtu vilcis sērķociņu, kreisajā pusē pazibēja un nodzisa bāla fosfora svītra. Izkaisījās, it kā kaut kur ļoti tālu kāds būtu pārgājis pār dzelzs jumtu. Laikam pa jumtu gāja kaļķu kājam, jo dzelzs dobjī ribēja.» «Lai attēlotu mēnesslīci», raksta Čehovs sava brālīn Aleksandram, «nemaz nav vajadzīgs aprakstīt lāpupes, bet pietiek, ja naktī uz dzimnāvu aizsprosta spīguļo sasistas pudeles kakls un gulstas tumša dzimna ratē ēna.»

A. Čehova dialogu veidojumā, metaforu trāpīgumā, tēlu reļjefumā, mākslā atklāt zemteksta strāvotumu — ikviens šā stāsta rakstnieks šodien var mācīties koncentrēti, īsu izteiksmi, prasmi ar maz vārdiem pateikt lielu domu. Šajā sakarībā Čehovs telca: «Iesums — talanta māte». Viņš mīlēja bieži atkārtot: «Māksla rakstīt slēpjas nevis mākslā rakstīt, bet... mākslā izsvītrot slikti uzrakstīto». Vai arī: «Vajag, lai katra frāze, pirms gulstas uz papīra, guļētu smadzenēs divas dienas un tiktu pārdomāta.» No Čehova var mācīties prasmi arī novērot cilvēkus. Atgriezies no brauciena uz Sachalinu, Čehovs rakstīja kādam pazīstamajam: «... atceros visu redzēto līdz mazākajam sīkumam: pat kuga restoratora, atvaļināta žandarma acu izteiksmi... Rakstniekam vajag izstrādāt asās novērotāja spējas. Tādas, saprotiet, lai tās kļūtu par paradumu, par otro dabu.»

Padomju laudis mīl patiesību, vienkāršību, domu dziļumu un skaistumu. Tāpēc arī mūsu zemē tā mīl Čehovu, izdod viņa darbus visās valodās, ko lasa miljoni ļaužu. Patiesākie cieņu Čehovam parādisim ar to, ka nopietni studēsim viņa darbus, radoši izmantosim viņa meistarības tradīcijas.

P. Zeile

Jauno autoru semināru sagaidot

M. MAURĪŅA

Par sižeta nozīmi prozā

Pats svarīgākā literatūrā un literatūras mākslinieciskajā meistarībā ir jautājums par tēlu, tā veidošanas paņēmieniem un līdzekļiem, par tēla tipizāciju. «Tipiskums ir galvenā sfera, kur realistiskajā mākslā izpaužas partējskums. Tipiskuma problēma arvien ir politiska problēma.»

Jautājums par tipisku tēlu veidošanu ir jautājums par to, kā mākslā attēlot īstenību, kā dziļi un patiesi atspoguļot dzīvi.

Tipizācijas uzdevumam kalpo viss rakstnieka meistarības līdzekļu kopums, kā valoda, tā pati darba struktūra, kompozīcijas tehnika, sižeta izveide.

Apspriežot mūsu prozaiku māksliniecisko meistarību, analizējot un vērtējot gan pieredzējušo vecākas paaudzes autoru, gan jaunāko literatūras darbus, mūsu kritiķi un recenzenti sevišķi pēdējā laikā bieži plevērušies kompozīcijai un sižeta veidojumam ar pareizu vērtējuma kritēriju — vai rakstnieka izvēlētie kompozīcijas un sižeta organizācijas paņēmieni maksimāli kalpo tēla un reizē ar to idejas atklāšanai. Pareizi norāda V. Melnis rakstā «Par pilnvērtīgu literatūras tēlu» («Literatūra un Māksla», 1953. g. 22. num.): «Ja rakstnieks neprāt kompozicionāli savu darbu izkārtot tā, lai maksimāli atsegtos viņa varoņu raksturs, un sižeta risinājumā nav izvēlēties mērķtiecīgākos momentus varoņu dzīvē, ciet tēla izveide.»

Sižets kā viens no galvenajiem kompozīcijas elementiem no vienas pu-

ses ir raksturu veidošanas līdzeklis, no otras — konkrētu notikumu sistēma.

«Sižets — tas ir saistības, pretrunas, empatijas, antipatijas un vispār cilvēku savstarpējās attiecības — atsevišķu tipu un raksturu organizācija un attīstība.» — saka Maksims Gorkijs. Norādīdams, ka jēdziens «literatūra» saturu ietver trīs elementi: valoda, temats, sižets, Maksims Gorkijs līdz ar to ir uzsveris sižeta lomu un nozīmi literārā darba izveidē.

Materiālu daļrādē smēlot no dzīves īstenības, rakstnieka paša un citu pieredzes studiju rezultātā uzkrājas zināšanas, novērojumi, rodas domas un jūtas, kas lauzas uz āru, meklē izteiksmi mākslas darbā. Savas domas, idejas izteikšanai rakstnieks izvēlas faktus, notikumus, raksturus. Bet, lai faktus un notikumus sasauktu vienotā, organizētā, veselā sistēmā, nepieciešams sižets. Tātad sižets ir tā saīte, kas sasauktā atsevišķos faktus un notikumus vienoti veselā organizmā, tādējādi radot literatūras sacerējumu, ar kura palīdzību autors izsaka savas domas un idejas, savu pasaules uzskatu. No tā izriet sižeta pirmais un galvenais uzdevums — iespējami skaidrāk, uzskatāmāk atsegt darba ideju.

Par cik padomju literatūras uzmanības centrā izvirzīts cilvēks, kas nemīgti aug, attīstās, kļūst arvien pilnvērtīgāks, socialistiskās sabiedrības loceklis, par tik arī sižetam tiek izvirzīta prasība parādīt jaunā, padomju cilvēka izaugsmi, atsegt tā raksturīgākās īpašības. Šo jauno īpašību parādīšanai jāroda tādas situācijas, tādi apstākļi, tādas cilvēku savstarpējās

attiecības, kas ļautu personāžam vispilnīgāk atklāt savas tipiskas iezīmes. Sižets var attēlot vai nu visu cilvēka dzīvi («Kā rūdījās tēraudis»), vai arī atsevišķu dzīves etapu («Tālu no Maskavas»), taču šim etapam jābūt nozīmīgam, pārvērsiena etapam atsevišķā cilvēka vai cilvēku kolektīva dzīvē. Citiem vārdiem sižets ir stāsts par cilvēka likteņa pārvērsieni, par jauna iekšēja satura dzimšanu cilvēkā vai arī par vecā atmiņšanu.

Socialistiskā realisma literatūrā sižets, ja tas balstīts uz padomju dzīves īstenību, padara redzamas tādas cilvēka īpašības, kādas var atklāties tikai tad, ja tas aktīvi piedalās cīņā par socialisma un komunisma uzcelšanu mūsu zemē. Šis sižeta iezīme ir padomju literatūras novatorisms.

Ja pēc Maksima Gorkija norādījuma sižets ir tipu un raksturu organizācija, tad šai organizācijai ir savi noteikumi, savi «statūti», kas ņemami vērā, veidojot daiļdarba sižetu.

Viena no galvenajām prasībām tā, ka sižetam jābūt skaidram. Notikumi jāattīsta tā, lai personāžu rīcība būtu motivēta, lai lasītājs saprastu cēloņus, kas likuši personāžam rīkoties tā vai citādi, saprastu šīs rīcības un dzīves mīļdarbību. Tādēļ katrā ainā, katrs notikums un fakts autoram jānovērtē no tā viedokļa, ko tas atklāj jaunā attiecīgā varoņa raksturā. Atsevišķām sižeta detaļām ir jābūt mērķtiecīgām, tām jākalpo autora idejisko un māksliniecisko nodomu realizēšanai. Labā darbā nedrīkstētu būt nevienas liels galam nepārdomātas, nelīdzsvarotā un nepamatojamas vietas, domas, notikuma, situācijas. Rakstniekam jācen-

šas atbrīvoties no visa liekā un maznozīmīgā. Šai ziņā liels meistars, no kura vēl šodien varam daudz mācīties, bijis Čehovs. Kādā viņa stāstā skulptors uz jautājumu — kā top viņa tēls? — atbild: «Pavisam vienkārši — es tik ilgi cērtu ārā visu nevajadzīgo, kamēr paliek pāri vajadzīgā skulptūra».

— Šāda viena liekā un nevajadzīgā atņemšana jāvēro arī literātam, veidojot savu daiļdarbu. Ja rakstnieks pratis no tā atbrīvoties, viņa sacerējuma sižets kļūs skaidrs un mērķtiecīgs. Līdz ar to darba ideja vieglāk sasniegs lasītāju.

Ar to vien, ka sižets ir skaidrs un tas pakāpeniski atsegt personāža pozitīvās vai negatīvās īpašības, vēl nepietiek. Sižetam jāvirzās arī visa sacerējuma darbībā, t. i., vienam notikumam jāizraisa citi, jāpanāk loģiska notikumu secība. Sižets jāorientē uz darbību, kura veido, izmaina cilvēku raksturus un likteņus. Sižeta iesauktajam personāžam jācenšas parādīt darbību, rīcību. Vajš būs tāds daiļdarbs, kur lasītājs priekšstatu par tēlu iegūš tikai no autora stāsta. Labā darbā autora runa aizstās notikumu un darbību, kur lasītājs pats, bez autora deklarācijas, saskatīs attēlotā rakstura labās vai slikstās īpašības. Lai šādu darbības attīstību panāktu, rakstniekam jāmeklē tādi raksturi un tipi, kas spēl izsaukt sižeta dinamismu. Šo uzdevumu pilnam veiks stipras gribas un spēcīga rakstura varonis.

Socialistiskajā realisma kā novatorisms izvirzās prasība, lai sižetu un darbību virzītu pozitīvais varonis, kas būtu parādīts kā uzbrucējs visam negatīvajam. Šāds sižetu virzīt spēlīgs raksturs atradīsim D. Furmanova «Capajevā», N. Ostrovska «Kā rūdījās tēraudis», A. Fadejeva «Jaunajā gvardē», V. Ažajeva «Tālu no Maskavas», G. Nikolajevas «Plaujā», V. Lāča darbos utt.

Ir gadījumi, kad sižetu virza negatīvais personāžs, pozitīvais tikai it kā aizstāvas, reaģē uz negatīvu uzbrukumiem. Šāds sižeta izveidojums mazina pozitīvā varoņa aktivitāti, patstāvību, noteiktību, individuālo saydabību. J. Trifonova romānā «Studenti» sižeta attīstību nosaka Palavins, cilvēks, kura pāraudzināšanu autors izvirzījis par vienu no galvenajiem romāna uzdevumiem. Palavinam ir aktīva, uzbrucēja loma, bet Vadims, viens no viņa pāraudzinātajiem, nostādīte aizstāvēšanās pozīcijās. Tas, ka Palavins, kam ir aktīva loma, nosaka visa sižeta risinājumu, un pozitīvais varonis vienīgi reaģē uz Palavina rīcību, ir viens no cēloņiem, kas mazina darba idejiski māksliniecisko vērtību.

Tātad viens no laba, dinamiska sižeta izveidošanas priekšnoteikumiem ir dzīves īstenībā atbilstošs, pilnvērtīgu raksturu ieviešana mākslas darbā.

Ja reiz sižets aptver darbību, tad tam jābūt nobeigtam, t. i., lasītājam jāredz personāžu darbības, rīcības rezultāti, sekas. Izlasījušam romāna vai stāsta pēdējo lappusi, lasītājam bez jaunām atziņām par dzīves īstenību jāgūst arī pilnīga skaidrība par izlasītā darba galveno personāžu turpmāko likteni, viņu vietu un uzdevumu mērķtiecīgā dzīvē. Rakstnieks nedrīkst atstāt lasītāju neziņā par vienu vai otru personāžu.

Ja autors kādu notikumu izvirzījis kā cēloni, tad nepieciešams atklāt arī šī notikuma sekas. Par nepilnīgu uzskatāms tāds sižets, kur būs tikai cēlonis, bet nebūs parādītas sekas un otrādi — redzēsim gan sekas, bet paliksim neziņā par cēloņiem, kas tās izraisījuši. Darbībai tādā jābūt motivētai un pabeigta, novesta līdz zināmam rezultātam.

Viens no grāmatas panākumu cēloņiem ir tās interesantums. Par turpinājumu — lappus pusē

L. Leonova «Vienkāršais cilvēks» Akademiskajā Dramas teātrī

Vien no popularākajām padomju lugām — L. Leonova komediju «Vienkāršais cilvēks» šoreiz varam skatīt uz Akademiskā Dramas teātra skatuves. Pirms dažiem gadiem šo pašu lugu redzējām Jelgavas teātrī, bet tas nemazina interesi par Dramas teātra inscenējumu.

Lugas «Vienkāršais cilvēks» testu-dešana prasa no režisora un aktieriem sevišķi rūpīgu un smalku lugas raksturu analīzi. Te nepietiek tikai ar lugas teksta materiāla izmantošanu. Veidojot lugu «Vienkāršais cilvēks» parādītos tēlus, šo cilvēku rīcības pamatojums jāmeklē ne tikai vārdos, bet jo vairāk psiholoģiskos konfliktos un komplikātos iekšējos pārdzīvojumos, ko ik meistarī prātis parādīt autors, šāda pieredze vērojama arī Dramas teātrī inscenējumā.

Izrādes režisors, Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Zomers smalkjūtīgi centies atklāt katras ainas īpatnējo atmosfēru. Veiksmīgi tas izdevies naktī ainā, kur šiem nodomiem labi kalpo ir dekorācijas, ir apgaismojums, ir trokšņi.

Visā izrādē jūtams, ka režisors centies pasvītrot «vienkāršā cilvēka» Svjokolkina lomu lugu. Tas nav tik vienkārši panākams, jo galvenais darbības un sižeta pavediens saistīts ar Kiras un Alekseja tēliem. Tas, ka Dramas teātra inscenējumā Svjokolkinu tomēr izdevies padarīt par leģendāro tēlu izrādē, ir režisora un aktiera nopelns.

No režisora varētu vēl vēlēties interesantākus, mērķtiecīgākus, ietīgākus lugas nosaukumus vairāk atbilstošus situāciju un mizanscenu izkārtojumiem. Sajā lugā ārējā darbība ne vienmēr ir noteicošā, bet katrā kustībā, ko izdara aktieris, ir svarīga nozīme, jo tā dažkārt ir vienīgā pārdzīvojuma vai domas paurēja.

Salīdzinot lugas «Vienkāršais cilvēks» inscenējumu Dramas teātrī ar kadrēžējo uzdevumu Jelgavas teātrī, gūstam jaunus iespaidus dažu — īpaši Svjokolkina un Kiras — raksturu tulkuma.

«Vienkāršo cilvēku» Svjokolkinu tēlo A. Videnieks. Aktieris labi prātis parādīt, ka šis gudrais, dzīves pieredzes bagātais cilvēks vēro laudis, kā prot novērtēt viņu rīcību, to saprast, cīnīties par labā, cildināt uzvaru cilvēkā. Aktiera spēles pamēniņi ir labi pārdomāti un psiholoģiski attaisnoti, balstīti uz notikumu attīstību lugas gaitā.

Iedomā, pašapmierināta, slavena publikas mīļotāja tēlu radījis E. Zile dziedātāja Ladigina lomā. Tas ir jaunais tēls mākslinieka raksturu galerijā, kas iepriecina ar jaunu izteiksmes līdzekļu meklējumiem.

Atzīstama ir režisora un aktiera rīcība, kad lugas beigās skatītājs Ladigina tēlu redz vēl ar visām viņa vājībām. Tas, ka Ladigins izrādes beigās nav kļuvis par pozitīvu, pāraugušu cilvēku, liek vēl skaidrāk apzināties un novērtēt šādu mietpilsoņu nepareizo dzīves veldu.

Lielu prieku skatītājiem sagādā Anta Klintes fantāzijas bagātā spēles pamēniņi, aktīves drosmīgie meklējumi spilgtā un pārliecinošā rakstura veidošanā Kiras mātes Konstances lomā. Šo tēlu autors zīmējis skaidrās satrīskās krāsās, atsegdams, cik pērtīgu padara cilvēku egoisms un naudas kāre, ko tas vēl sevi saglabājis no veco laiku morāles. Anta Klinte šo autora uzdevumu prātusi attaisnot. Tomēr izrādē ir vietas, kur māksliniece atzīmst savas darbības robežas un spēlē, izdabājot lēlā gaumē.

Annuška tēlo divas teātra jaunās aktrises — B. Indriksone un E. Dūda. Abām aktrīsēm viņu darba gaitā šis tēls ir solis uz priekšu. B. Indriksone parādītā Annuška ir emocionāla, sirsnīga, bet dažviet par bērnišķīgu, un skatītājs tādos brīžos nespēj valrs noticēt viņas mīlestības dziļumam un nopietnībai. E. Dūda Annuškas mīlestībā liekas nopietnāka, bet jāpādomā par bagātākiem un smalkākiem pārdzīvojuma izpauduma līdzekļiem.

Jauno zinātnieku Alekseju Ladiginu, kas ar visu sirdi nodevis savam darbam, vienmēr ir patiesīgs un godīgs, tēlo J. Kubilis. Aktierim ir visas dotības, kādas vajadzīgas šai lomai. J. Kubilis tēlu izveidojis rūpīgi, spēlē vienkārši un patiesīgi, bet rodas vēlēšanās, lai izrādā tālākā gaitā aktieris pameklētu vēl jaunus raksturošanas paņēmienus, kas padarītu lomu bagātāku un atšķirīgāku no agrāk redzētiem J. Kubija tēlojamiem pozitīvajiem varoņiem.

Kiras loma, ko tēlo V. Vārna, ir sarežģīta un grūta, jo raksturs sevi slēpj pretrunīgās īpašības. V. Vārna teļojumā jūtam negatīvo īpašību pārsvaru. Aktrisei vajadzētu censties skaidrāk parādīt savu iekšējo pārdzīvojumu norisi — nesasteigt momentus, kur Kira cīnās pati ar sevi, piemēram, naktī aīnā sarunā ar Svjokolkinu un strīda skatā ar māti. Aktrisei vēl nav paspējusi izdomāt vienu domu līdz galam, kad jau sāc runāt tālāko tekstu, kas nes jaunu domu.

L. Erika izveidojusi simpātisku, patiesīgu Ladigina sievas tēlu. Ari Z. Grīse ir pārliecinoša un patiesīga majkalpotāja Parašas loma.

Izrādē gūst atsaucību Rīgas skatītājos un dod bagātās iespējas aktieriem izkopt un izveidot savus izteiksmes līdzekļus.

Nora Vētra

NOVAZĀTI PANĒMIENI

(Pēc «Noveje Vremja»)

Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas septembra Plenuma lēmums «Par PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības pasākumiem» izraisījis daudzus komentārus ārējiem presē. Tas arī saprotami. Komunistiskās partijas izstrādātā programma straujam lauksaimniecības uzplaukumam, kuru izpildot jau tuvākajos divos trijos gados Padomju zemē tiks radīta lauksaimniecības produktu pārplība, ir tik mūžīgi svarīgs notikums, ka pasaules prese nevarēja paēt tam garām.

Dāļa buržuāziskās preses šī notikuma nozīmi novērtē vairāk vai mazāk saprātīgi. Angļu avīze «Yorkshire Post» par PSKP Centrālās Komitejas Plenuma lēmumu raksta kā par programmu «padomju lauku sejas pārvēidošanai, kā arī zinātnes un tehnikas pēdējo sasniegumu izmantošanai lauksaimniecības interesēs». Zviedru «Stockholms-Tidningen» norāda, ka paredzētie pasākumi tiks sekmīgi izpildīti, jo gigantiskā valsts savus varenos resursus virzīs šī uzdevuma atrisināšanai.

Tomēr lielākā daļa reakcionāro preses organu pēc sava paraduma mēģināja dezinformēt sabiedrisko domu. Šo organu pamēniņi neizceļas ar oriģinalitāti. No lēmuma teksta un N. Čruščova referāta PSKP CK Plenumā tie izķer atsevišķas vietas, kurās tiek atsegti trūkumi, un sagroza to jēgu, no savas puses pieliekot daudz izdomājumu.

Sajā ziņā raksturīgas ir angļu avīzes «Daily Herald» diplomātiskā komentētāja piezīmes. Izlasījis lēmumu, ka Padomju Valdība paaugstina sagādes cenas daudzām lauksaimniecības produktiem, leiboristu komentētājs pareģo, ka nenovēršamo mazumtirdzniecības cenu paaugstinājumu šiem produktiem. Patiesām, kas kuram sūp, par to tas arī runā! Angļi nepaet ne mēnesis, lai neceltos patērētāji pretu cenas. Turpretim Padomju Savienībā valdība piekopj konsekventu cenu pazemināšanas politiku tautas patēriņa precēm. N. Čruščova referātā mēlms uz balta teksts, ka mazumtirdzniecības cenas lopkopības produktiem, kartupeļiem un dārzeņiem nepaaugstina, bet gluži otrādi, ik gadus pazemina, ka mazumtirdzniecības cenu pazemināšanu patērētāji priekšmetiem nelo kāmi realizēs arī turpmāk.

«Daily Herald» diplomātiskā komentētāja sabiedrības rupjais viltojums uzskatāmi atsedz to buržuāziskās preses organu pamēniņus, kuri ķērušies pie

apmelojumiem sakarā ar PSKP CK septembra Plenuma lēmumu. Lēti cīgājiem mietpilsoņiem mēģina legalvot, ka PSKP CK Plenuma lēmumi, kuros asi kritizēti lauksaimniecības sastopamie trūkumi, it kā liecinot par Padomju Savienības iekšējo vājumu. So versiju pastiprināti izplatā vispirms amerikāņu prese, starp citu «New-York Times». Seit nav nekā oriģināla. Ikreiz, kad Komunistiskā partija kritizē tos vai citus trūkumus, starptautiskā reakcija nemas kaukt par Padomju Savienības «vājumu». Bet apmelojāji pastāvīgi tesēžas peļķē. Drosmīgā, atklātā un asā trūkumu kritika par jebkuru celtniecības nozari alēpjas nevīs Komunistiskās partijas vājums, bet gan tās spēks. Seit ir padomju varas spēks, kura nebaidās atsegt trūkumus, parādīt to patieso iemeslus un ar visas tautas atbalstu novērst šos trūkumus un virzīt darbu uz tālāku, vēl straujāku ekonomikas un kultūras uzplaukumu Padomju Savienībā. Tā bijis visos padomju varas gados, tā tas ir arī tagad.

Aplamā teze par Padomju Savienības «vājumu» ir viena no visiemīļotākajām mēlnesīgajā pretpadomju propagandā. Pat Padomju Valdības miera iniciatīvu monopolistiskā prese mēģina pterakstīt mūsu zemes «vājumam». To darīdami, kara kurinātāji un viņu rokaspulsi grīb uzmundrināt paši sevi. Reizē ar to viņi domā lepit melu tiklos lēti cīgus laudis, radīt viņos iluziju, ka pretpadomju provokācijas nav sodāmas. Pēdējo gadu desmitu vēstures pieredze un, starp citu, padomju tautas Lielā Tēvijas kara rezultāti cīnā pret fašistiskajiem lebrucējiem liecina, ka tie, kas mēlina sevi ar tāda vaida cerībām, nokļūst visai bēdīgā stāvoklī. To nevajadzētu atzīmst arī pašreizējiem pasacīgu izplatītājiem par Padomju zemes «vājumu».

Vēlīgi arī reakcionāro propagandistu mēģinājumi nozākt kolchozu iekārtu. Ir zināms, ka socialistiskā lauksaimniecība godam izturējusi Lielā Tēvijas kara pārbaudījumus, neraugoties uz to, ka Padomju Savienības visattīstākās lauksaimniecības rajonus divus gadus bija okupējis ienaidnieks un tie tika stipri nopostīti. Tikai socialisma apstākļos, tikai uz kolchozu iekārtas pamata varēja tik īsā laikā sadziedēt smagās kara un ienaidnieka okupācijas cīrsās brāces.

Jau tagad padomju cilvēki patērē le vērojami vairāk pārtikas produktus, nekā jebkuras kapitalistiskās valsts darbaļaudis. Taču PSRS lauksaimniecība sasniegtie rezultāti vēl arvien

neapmierina socialistiskās sabiedrības pastāvīgi un strauji augošās prasības. Pilsētu iedzīvotāju akais pleaugums, padomju tautas aizvien pieaugošā pirkspēja sakarā ar strādnieku un kalpotāju reālās darba algas strauju palielināšanos, aizvien vairāk pieaugošā pieprasījums pēc tādām produktiem ar augstu barības vērtību kā gaļa, sviests, olas, — tas viss izvirza lauksaimniecībai jaunus, augstus prasības. Tagad, kad Padomju zemē radīta un nostiprināta varena, tehniski iīdz plīnībā izveidota smagā rūpniecība un leģendāri nostiprinājusies kolchozi, ir visi nepieciešamie apstākļi, lai tuvākajos divos trijos gados nodrošinātu lauksaimniecības atpaukošo nozari, kolchozu, padomju lauksaimniecību un rajonu augšupeju iīdz pirmrindnieku līmenim, ar tādu aprēķinu, lai lauksaimniecības produktu ražošanas apjoms pilnīgi apmierinātu kā iedzīvotāju pārtikas produktu pieaugošo patēriņu, tā arī pārtikas un vieglās rūpniecības vajadzības pēc izejvielām.

Lūk, daži skatīji, kas raksturo paredzēto pasākumu vērtumu. Nolēmts jau 1954. gadā palielināt mājlopu skaitu visā lauksaimniecībā šādos apmēros: govju — apmēram par 20 procentiem, liellopu kopskaitu — par 16 procentiem, altnu un kazu — vairāk nekā par trešdaļu, cūku — par 21 procentu. Paredzēts stipri palielināt kartupeļu un dārzeņu audzēšanu. Tīks veikti arī noteikti pasākumi graudaugu, tehnisko un eļļas augu kultūru ražības celšanā.

Padomju tauta nešaubās, ka PSKP CK septembra Plenuma izstrādātie pasākumi tiks sekmīgi piepildīti dzīvē. Mēs stāvam uz socialistiskās lauksaimniecības jaunā uzplaukuma sliekšņa, tāpat arī uz padomju lielvalsts tālāku uzplaukuma sliekšņa, kura pārliecināti liet lielās miera un demokrātijas nometnes priekšgalā.

Tādi ir fakti. Padomju Savienības ienaidnieki nevar izlasīt Padomju Savienības Komunistiskās partijas tagadējos lēmumus par lauksaimniecību ne kā nomierinošu priekš sevis. Patiesība par socialistisko lauksaimniecību nekad neatbilst padomju tautas naidnieku vēlējumiem un cerībām. Vieniem neattieks citas cits kā ķerties pie mēlēm un apmelojumiem, pie novazātiem, sen atmaskotiem trikiem. Amerikāniskie un proamerikaniskie propagandisti vēlēreiz apliecinājuši savu apgalvojumu nepamatotību. Starp citu, citādi arī nevarēja būt. Mūžīgie panākumi, ko guvuši dīzēnā Padomju lielvalsts, tas nesatricināmā vareība un līdz ar to tās negrozāmā miera griba ir vispazīnāmi fakti, kurus nespēs izkropļot nekādas dezinformatoru vilktības.

Turpinājums no 4. lapa pusē

domju lasītājs, kas mīl dzīves straujos tempus, kam ir plašas un daudzpusīgas intereses, mīl arī interesantu grāmatu. Lai dalīdarba spētu ieinteresēt un salstīt lasītāja prātu un jūtas, attēlotā dzīves īstenība jāietver dzīves, pilnvērtīgos raksturos un interesantā, aizraujošā sižetā.

Sižeta interesantumu palīdz kāpiāt tādi faktori kā sižeta dinamisms, esums, precizitate, sasprindzinājums, asprātība, emocionālitate, arī oriģinalitate.

Taču sižeta interesantums nedrīkst kļūt par pašmērķi. Cenšoties pēc interesantuma, nedrīkst atraities no dzīves īstenības, no reālās iespējamības. Rakstnieka izdomu pasaulē patvaļīgi meklēts sižets nedos labus rezultātus. Tas novedīs pie neiespējamām situācijām, sadomātiem attieksmēm un, tādējādi izkropļojot dzīves īstenību, iznīcinās sacerējuma idejiski māksliniecisko pamatu. Nekad nevajag aizmirst, ka arī interesantumam jākalpo rakstnieka idejas maksimāli pilnīgākai un iespaidīgākai novadīšanai līdz lasītāja apziņai.

Kā prasmīgi veidots idejiski pilnvērtīgs sižets aizrauj lasītāju un tur to savā varā līdz grāmatas pēdējai rīdai. redzam Viļa Lāča romānos «Vēlāra», «Uz jauno krastu», «Pazudusi dzimtene» v. c. Mēlīstāri, kā vēljo interesantu, aizraujošu un tai pašā laikā dzīves tiešmāibai atbilstošu sižetu, no Viļa Lāča darbiem var mācīties katrs.

Literārā darba kompozīciju un sižetu nosaka rakstnieka izvēlētais tema un ideja. Tas nosūzīmē, ka socialistiskā realisms noliedz t. s. «tradicionālo» sižeta organizācijas principus. Pastāv daži sižeta uzvādes likumi, kas izstrādāti un pārbaudīti literatūras praksē ilgā laika periodā. Padomju literatūras sižeta novatorisms atkarīgs no

tā, kādas jaunas īpašības ir konkrētajam padomju dzīves materiālam. Sižets te pamatois uz cilvēka attīstības atklāmi cīņā par komunismu. Runājot par sižeta kompozīciju padomju priekš, nevar neievērot tās galvenos uzbūves elementus, t. i. ekspozīciju, sižeta attīstību, kas ietver sevi ierosinājuma un kāpinājuma momentus, un atrisinājumu.

Ekspozīcijā jāievada lasītājs ne tikai apstākļos, kādos noritēs sacerējuma darbība, bet jāparāda arī jau cilvēka rakstura galvenās iezīmes. Tas nenozīmē, ka jau pašā sākumā jāatmasko jaunais un jāatklāj labais, bet tikai to, ka jau ekspozīcijā jādod tādas rakstura iezīmes, kuras, loģiskā secībā attīstīties, novedīs lasītāju pie noteiktā sprieduma par parādītā tēla raksturu.

A. Griģula stāstā «Lenina ielā deg spuldze» pirmā nodaļa «Putni izpleš spārnus» dod pietiekamu priekšstatu par stāsta varones Ilzes Jurikas raksturīgākajām īpašībām, kā galveno izceļot viņas neatlaidību. Otra nodaļa «Bākas sarkanā uguns» ievada mūs Ilzes turpmākā darba specifiskajos apstākļos, īst iepazīstina ar cilvēkiem, starp kuriem tai nāksies strādāt. Ar trešo nodaļu «Selgā» sākas darbības attīstība.

Runājot par sižeta uzbūves pamatprincipiem, A. Upītis norāda: «Vieļas izkārtojuma un kopsastījuma nepieciešama liela tehniska prasme, lai nerastos chaotisks, estētiski neciešams juceklis, vai vēl vairāk neciešama vienmūžība un garlaicība, kas tik bieži sabojājusī pat idejā un izdomā augstvērtīgus darbus. Telojuma gaitai allaž jāiet spēcīgu kāpinājumu virzienā».

Literārā darbā nav jāparāda dzīve gluži tāda, kāda tā ir — ar visiem notikumiem un blakus apstākļiem. Ne fotografēt dzīvi ir mākslinieka uzdevums, bet gan veidot «tipiskus rakstu-

rus tipiskus apstākļos». Rakstnieks atlasa ne tikai raksturus, bet arī atsevišķus dzīves faktus, kas nosaka sižetu, atlasa tikai raksturīgākos, būtiskākos un interesantākos notikumus un parādības no bagātā pieredzes materiāla. Notikumi, kas dzīvē parasti cits no cita šķirti, mākšā var būt savienāti. Raksturīgs šai ziņā nesen publicētais A. Sakses stāsts «Vilcienā» («Padomju Latvijas Sēviete», 1953. g. 8. num.). Vairāku cilvēku likteni te krustoti ciešā sižeta samezģlojumā. Maskavas stacijā vilcienā sastopas kolchozniece Alma Krastīņa, kural meita Zinta macās Maskavā, ar Niklīnu, kam dēls Andrejs ir Zintās kursa biedrs, un Pelageju Ivanovnu, kas brauc uz Latviju uzmeklēt savu dēlu Kojas, Lielā Tēvijas kara varoņa, kapu, Kojas, izrādās, bijis Niklīna komandētā pulka komsorgs, kritis varoņa nāvē, izglābams Krastīņas meitu Zintu no fašistu slepkavām. Viņa kaps atrodas tai pašā kolchozā, kurā strādā Krastīņa, Stāsta ideja, kas ierosinājusi autorei izvēlēties šādu sižetu, izteikta stāsta beigās, rakstnieci polemizējot ar iespējamo kritiķi, kas varbūt teiks, ka te notikumi «savīkti aiz matiem», lai iznāktu stāsts, teiks, ka dzīvē tā nevar sagadīties. — «Kā — nevar sagadīties? — Niklīns sašuta. — Val tas ir gadījums, ka Kojas izglāba Zintu? Ne tas ir likumsakarīgi, jo Kojas citādi nevarēja rīkoties. Val tas ir gadījums, ka mūsu bērni macās, kur vien vēlas un ko vien vēlas. Nu, un par tautu draudzību šie kritiķi taču runā. Bet kas tad ir tauta, taču ne kaut kas abstrakts, bet daudzskaitlī tādi dažādi darba darītāji kā mēs te esam sagādījušies. Te jās redzējāt, ka paši nezinot esam salistījušies savā starpā».

Sākās sasnāgtais sižeta samezģlojums mērķtiecīgi veidots, satvinot vairākas tipiskas padomju dzīves likumsakarīgas parādības uz nejausības un gadījuma pamata. Atjaunots ir arī stāsta sižetiskais atrisinājums. Tomēr pret šādu sižeta veidojumu leblidiskā kritika, lai jebkurš lasītājs. Ne tādēļ, ka stāsta izmantots gadījums. Nejausība un gadījums iespējami literatūrā tāpat kā dzīvē, tomēr jāvēro prātība, lai tas būtu iespējams, tipisks un, galvenais, tāds, kas atklāj raksturu. A. Sakses stāsta sižets apdraud ticamību šādas situācijas reālā iespējamī, rada patvarīgas konstrukcijas iespaidu, maz kalpo tēloto personāžu raksturojumam.

Plašāka apmēra prozas darbos parasti ir vairākas sižeta līnijas. Ir autori, kas savus darbus cenšas būvēt uz vienas vienīgas sižeta līnijas (S. Antonovs), ir rakstnieki, kas romānus sazaroti tik daudzās sižetiskās līnijās, leved tik plašu un daudzveidīgu tipu un raksturu galeriju, ka var runāt jau par vesela laikmeta epopeju (Vilis Lācis). Sižeta līniju, kā arī personāžu skaits stipri atkarīgs no žanra īpatnībām. Tā romānu nevar uzbūvēt uz viena notikuma, un īsajā stāstā nav vajadzības sabīvēt veselu notikumu jūru, jo visu dzīves plašumu tajā tik un tā neietverti jāizvairās, sevišķi jaunie rakstniekiem, no mēģināšanas savu iespaidu pasaulē — ne jau viss, kas vērots un piedzīvots, pasākams vienā darbā. «Daiļdarbs, — saka Ilja Erenburgs, — nav universālsveikals. Ja jums ir desmit mērķi, tad jums nav neviena mērķa».

Nav, protams, likuma par sižetisko līniju skaitu, bet ir gan prasība, ka vienai sižetiskai līnijai jābūt galvenai, kur darbojas galvenie personāži, risināta galvenā darba problēma, izteikta galvenā ideja. Blakus līnijas palīdz reljefāk izcelt darba galveno idelu.

A. Upītis vārdiem runājot, «platām strāumēm allaž ir atlekas vienā un otrā pusē. Tās tomēr atkal leplūst at-

šakal galvenajā gultnē». Veidojot šis sižeta blakus atzāres, rakstnieks nedrīkst aizmirst, ka mākslinieciskuma pirmais likums ir darba vienotība. Sižeta kā mākslinieciskās meistarības elements ir būtiska sastāvdaļa idejiskā literārā darba organiski vienotā kopumā. Katra neveiksmē sižeta veidojumā vai nevērība pret to samazina darba māksliniecisko un līdz ar to arī idejisko vērtību.

Tas nenozīmē, ka rakstniekam jāvadās pēc kādiem sastingušiem sižeta organizācijas kanoniem. Val rakstnieks izvēlas šādu vai citādu sižeta veidojumu, to bez idejas un temas nosaka vēl arī paša mākslinieka individualitate. Ja Andrejam Upītim viņa darbos sižeta organizācija balstīta galvenokārt uz raksturu attīstības dinamikas, bet Vilim Lācim — uz notikumu dinamikas, pret to nav ko leblist. Ari vienas un tā pašā rakstnieka dažādos darbos var būt dažādi sižeta organizācijas pamēniņi. Viss atkarīgs tikai no tā, cik labi tie kalpo idejas atklāšanai. N. Černiševskis par L. Tolstoja sižeta un kompozīcijas mākslinieciskajiem pamēniņiem saka: «Uzrakstījis vienu reizi «Putni», kas viss sastāv no šādu leķšņu alnu (t. i. monologu — M. M.) virknes, viņš citu reizi uzrakstīja «Marķiera piezīmes», kurās nav nevienas šādas ainas, tāpēc ka to vajadzība neizrietēja no stāsta idejas. Figurali izsakoties, viņš prot spēlēt ne uz šās stīgas vien. Viņš var uz tās spēlēt vai arī nespēlēt, tomēr pati spēle spēlēt uz tās jau piešķir viņa talantam īpatnību, kuru saredzam arvien un visur».

Rakstniekam, atlasot un kārtojot dzīves pieredzes faktus mākslas darbā, kritiski, runājot par literārā darba materiāla izkārtojumu, aizvien jāpatur prātā, ka darbā izšķirēja loma ne vienmēr materiālam, bet vienmēr meistarībai.

Jaunas filmas

„ZVAIGZNE“

Tēvijas kara diēnā epopeja vienmēr būs neizmējamā ledvesmas avots mūsu rakstniekiem, māksliniekiem, teātra un kino darbiniekiem. Pie labākajiem darbiem par Dzintenes atzīmēm piedrēķinājis arī E. Kazakoviča stāsts „Zvaigzne“.

Un, lūk, sešus gadus pēc grāmatas iznākšanas mēs redzam šā stāsta varoņus Leningradas kinostudijā ražotā filmā. Mūsu priekšā tie paši brīnīškie, varonīgie padomju jaudis — jaunais leitnants, pieredzes bagātais izlūks Travkins, krievu varonis staršins Apikanovs, gudrais un gādīgais priekš-

nieks pulkvedis Serbičenko, karstgalvis štāba priekšnieks Aljevs un citi. Taču daži personaži filmā parādīti citādā gaismā nekā stāstā.

Tas pirmām kārtām attiecas uz bezbailīgo izlūku Mamockinu. Filmas autori atteikušies no grāmata attēlota asā un ne visai disciplinētā Mamockina. Filmā tas kļuvis par priekšzīmīgu karavīru. Un, tikai pateicoties aktiera N. Krjučkova meistarīgam un pievilcīgam tēlojumam, scenarista P. Furmanska bāli veidotais personažs kaut cik iespējams skatītāju atmiņā. Stipri izlīdzināts arī radītais Katjas tēls. Tikai optimistiskā garā pārveidotās izlūku grupas vēstures beigas var uzskatīt par veiksmīgu scenarista at-radumu.

Citādi filmas režisors Aleksandrs Ivanovs rūpīgi saglabājis Kazakoviča stāsta saturu un noskaņu. Arī uz ekrāna mēs redzam un jūtam grāmatai raksturīgo kara tēkļenes romantiku. Skatītājus savīļo filmā attēlotie notikumi, varoņu likteņi. Lielā nopeļns te operatoriem V. Rapoportam un S. Ivanovam, kā arī aktieriem, starp kuriem līdzās N. Krjučkovam, sevišķi labs ir V. Merkurjevs Apikanova lomā. Labu muziku filmā komponējis V. Puškova; viņa izlūku dziesma iegūs skatītāju piekrišanu.

Pa mūsu rakstu pēdām

„Par latviešu muzikas kultūras muzeja nepieciešamību“

Mūsu laikraksta š. g. 6. septembra numurā ar šādu virsrakstu bija ievietots O. Grāviša raksts. Esam saņēmuši LPSR kultūras ministra vietnieka V. Kalpiņa rakstu, kurā ziņots, ka Kultūras ministrija patlaban kārtoti šo jautājumu, lai, sākot ar 1954. gadu, muzejs A. Kalpiņa dzīvoklī būtu nodrošināts ar nepieciešamiem šatim un materiālo bāzi. Šī jautājuma atrisināšana atzīmējusies sakarā ar kultūras un mākslas iestāžu reorganizāciju.

Kinostudijās

PSRS Kultūras ministrija atļāvuši kinostudijai „Lenfilm“ sākt priekšdarbus krāsainas pilnmetražas mākslas filmas „Dundurs“ uzņemšanai. Inscenējums uzticēts režisoram A. Faincimeram, operatoram A. Moskvīnam, skaņu operatoram I. Volkam. Filma jāuzņem līdz 1954. gada augustam.

Kinostudija „Mosfilm“ sāk uzņemt krāsaino mākslas filmu „Vilciens do-das uz kūrvieta“. Filmu inscenē režisors V. Petrovs, operators J. Jekeļčiks, skaņu operators J. Kaškevičs.

ŠONEDĒĻ

5. oktobrī Latvijas KP pilsētas komitejas bibliotēkā, Skolas ielā 6, filozofijas zinātņu kandidātes A. Grekavas (Maskava) publicēta lekcija „Par tautas masu un personības lomu vēsturē“. Sākums plkst. 19.

6. oktobrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lietiskās mākslas sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

o Akademiskajā Dramas teātri R. Blaumaņa komedijas „Jaunais gars“ pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

o Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās radio simfoniskais orķestris. Dirģents L. Vigners. Solists S. Neihauzs. Sākums plkst. 20.

7. oktobrī Latviešu dziesmu, muzikas un deju ansambļa koncerts Jelgavas kultūras namā. Koncerta atkārtotums 8. oktobrī — Džūkstē, 9. oktobrī — Sabīlē, 10. oktobrī — Rendā, 11. oktobrī — Popē.

o Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

8. oktobrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

o Filharmonijas zālē S. Neihauza klaviervakars. Sākums plkst. 20.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 4. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 15.20 koncerts, veltīts lopkopības pirmrindniekiem. Plkst. 17.20 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Plkst. 18.30 koncerts „Mikla“. Plkst. 22.00 literārs raidījums. A. Čehova stāsti „Ordenis“ un „Maska“. Pa viļņi 222,4 m: plkst. 19.30 simfoniskais koncerts.

Pirmdien, 5. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 9.00 literārs raidījums. Lietuvišu rakstnieka P. Cvirkas romāna „Franks Kruks“ fragmentu pirmais lasījums. Plkst. 20.00 latviešu tautas dziesmas LPSR Valsts kora sieviešu grupas izpildījumā. Plkst. 22.05 literārs raidījums. I. Mašukova un A. Ščerbakova raksts „Mūsu padomju Talo Austrumu literatūra“.

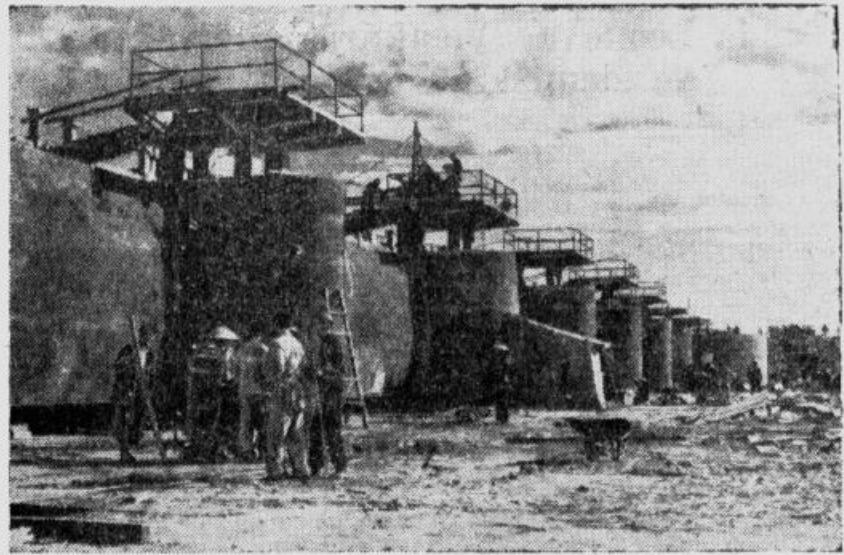
Otrdien, 6. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 9.00 literārs raidījums. Lietuvišu rakstnieka P. Cvirkas romāna „Franks Kruks“ fragmentu lasījums nobeigums. Plkst. 21.30 muzikālā izglītājošā programma „S. V. Rachmaninovs“. Plkst. 23.00 koncerts „Atbildes uz radioklausītāju vēstulēm“. Pa viļņi 222,4 m: plkst. 23.30 simfoniskā koncerta pirmās daļas pārraide no LPSR Valsts Filharmonijas zāles. Plkst. 21.05 simfoniskā koncerta otrās daļas pārraide no LPSR Valsts Filharmonijas zāles. Plkst. 22.00 literārs raidījums. A. Tvardovska poēmas „Muravijas zeme“ radiomontaža.

Trešdien, 7. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 22.05 literārs raidījums no cikla „Tautas demokrātijas valsts literatūra“. Vācu rakstnieka J. Bechera daiļrade. Plkst. 23.00 simfoniskā orķestra koncerta ieraksts no Liepājas Valsts teātra zāles. Pa viļņi 222,4 m: plkst. 19.30 Gadičukova muzikālās komedijas „Aršins Mal-Alans“ montaža.

Ceturtdien, 8. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 17.45 LPSR Valsts Konservatorijas studentu koncerts. Plkst. 21.50 literārs raidījums. A. Mišeika stāsts „Semjons Lukičs“. Pa viļņi 222,4 m: plkst. 19.30 jauno mākslinieku koncerts.

Piektdien, 9. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 16.30 Tautēja kvintets klavierēm un stīgu kvartetam. Plkst. 20.00 simfoniskā koncerta pirmā daļa. Plkst. 21.45 literārs raidījums no cikla „Brālīgo republiku literatūra“. „Tuvīgu dzeja“. Plkst. 23.00 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Pa viļņi 222,4 m: plkst. 20.20 literārs raidījums. B. Zjukova vienclēns „Tauta sardze“. Plkst. 21.00 simfoniskā koncerta otrā daļa.

Sestdien, 10. oktobrī, pa viļņi 521,7 m: plkst. 13.30 jauno mākslinieku koncerts. Plkst. 20.10 literāli muzikāls raidījums „Ir visā pasaulē man draugu daudz“. Plkst. 23.00 estrādes muzikas koncerts.

Ķīnā, Hebejas provinces austrumu daļā, tuvojas noslēgumam Duļuczjan-chesas kanāla izbūve. Kanāls pasargās Tjanczinas pilsētu un Tjanczinas-Pukonas dzelzceļu no plūdiem, kas šeit atkārtotās gandrīz gadu gadā. Attēlā: aizsprosta izbūve kanāla sākumā.

Pastāvīgajā ķīniešu mākslas izstādē

Maskavā ļoti populāra ir pastāvīgā ķīniešu tēlotājas mākslas izstāde, kas Valsts Austrumu kultūru muzeja aizņem septiņas zāles. Šeit sakopoti ap 2000 eksponātu — gleznas, skulptūras, grafikas darbi, trauki, kaula, akmens, emaljas izstrādājumi utt.

Senās mākslas zālē izstādīti priekšmeti liecina, ka Ķīnā jau sirmā senatnē māksla bijusi augsti attīstīta. Uz-manību saista vistokļa gleznojumi, to skaitā — mākslinieka Su Han-čēna unikālais darbs „Bērnu rotaļa“.

Ķīnas XV—XVIII gadsimtu mākslas zālē izstādīti dažādi porcelāna, akmens, kaula, kokā, bronzā veidoti mākslas darbi, emaljas, lakojuumi. Porcelāna vāzes, kausi, trauki un statuētes izrotātas ar gleznojumiem un vienkra-sainu glazūru dažādos toņos.

Mākslas šedevrs ir sarkani lakotie griezumli un šūnu emaljas izstrādājumi. Zīda gleznas — „kesi“ pārsteidz ar smalko izpildījumu. Daudzfigūru kompozīcija „Citizemju tautas nes veltes Ķīnai“ ir sevišķi komplicēta. Interesanti ir lieliskie, izgriezumiem rotātie nefrita, rožaina kvarca, jašmas, kalnu kristāla izstrādājumi.

Plaši pārstāvēta Ķīnas Tautas Republikas māksla. Ķīniešu gleznotāji un tautas mākslas meistari savos dar-

bos atspoguļo notikumiem bagātā brīvās tautas dzīvi.

Daudzi izstādes materiāli parāda apmeklētājiem pārveidojumus Ķīnas rūpniecībā, lauksaimniecībā, mājas dzīvē. Virkne eksponātu veltīta ķīniešu un padomju tautu nesatricināmajai draudzībai, cīņai par vispasaules mieru. Šeit redzami košie apsveikuma karogi, ko padomju delegācijām pasnēguši Ķīnas un PSRS draudzības biedrība.

Uzmanību saista akmens makets: tas rāda Pekinas centrālā laukuma daļu, kur tika pasludināta Ķīnas Tautas Republikas nodibināšana.

Pēdējo gadu gravīras, vienkāršas glezniņas, plakāti rāda, ka attīstās jaunās Ķīnas tautas demokrātiskā māksla. Interesanti ir Gu Juana glez-niņa „Mao Cze-duns sarunājas ar zemniekiem“, Liņ Gazi — „Čžao Gul-lans varoņu pieņemšana“. Joprojām augsti mākslinieciski ir griezumli zi-loņkaulā. Stikla vitrīnā — smalki iz-strādāta, griezumliem rotāta daudzstāvu pagoda.

Pēdējās dienās muzejs saņēmis daudz jaunu modernās ķīniešu mākslas darbu, to skaitā Pekinas gleznotāja Li Čun-cipa zīmēto plakatu, kas rāda, kā pa-domju speciālisti terāda ķīniešu strād-niekiem savus darba papēmlenus.

Kultūras un tautas izglītības attīstība Ķīnā

Ķīnā ir 201 augstākā mācību iestāde, kurās mācās 202.000 studenti. Trīs ceturtdaļas visu augstāko mācību iestāžu reorganizētas. 5239 Ķīnas vide-jās mācību iestādēs ir 3.090.000 au-dzēkņu. Ķīnā ir pāri par 300 tūkstoš pamatskolu ar vairāk nekā 53 mil-joniem audzēkņu.

Ķīnas tautas atbrīvošanas armijā analfabetisms visumā jau likvidēts. Ie-vērojami panākumi gūti arī analfabe-tisma izskaušanā rūpniecības un lauk-saimniecības administratīvo darbinieku un rūpniecības strādnieku vidū.

Pēdējos trijos gados Ķīnā uzņemtas 213 dažādas kinofilmas. Visā Ķīnā ir

745 kinoteātri un 2040 ceļojošo kīno, 154 valsts dramatiskās trupas, 2403 kultūras nami un 4474 kultūras sta-cijas.

Pašlaik Ķīnā izdod 276 laikrakstus 10.090.000 eksemplāru koplietā un 358 dažādu žurnālu. 1952. gadā iz-doto grāmatu kopskaits sasniedz 264.071.000 eksemplāru. Izdotas 369 dažādas mācību grāmatas 369.921.000 eksemplāru koplietā.

Nodibinātas vai paplašinātas tautas radiostacijas un radiotranslācijas tīkls. Patlaban Ķīnā darbojas 70 radiostaci-jas, 4628 radiotranslācijas mezgli, 6221 radiouztvērēja stacija (kollektīval lietošanai), 5 radiatorpīnīcas.

Savā runā ANO Ģenerālās Asamblejas plenarsēdē X. Višinskis norādīja, ka tieši tie, kuri nevēlas brūpošanās samazināšanu, to allaž saista ar prā-sību pazemināt „starptautisko temperatūru“, tai pašā laikā darīdami visu, lai nepieļautu šīs „starptautiskās temperatūras“ pazemināšanu.

Neaizglāta ārstniecības metode

S. Gūtmaņa zīmējums

Līdz galam neizmantotas iespējas

Jauno sezonu Rīgas cirkā atklāja trupa, kas ilgāku laiku darbojusies kā vienotais kolektīvs. Trupas mākslinieciskais vadītājs ir M. Caikovskis. Un atkal, tāpat kā tas bija pagājušajā sezonā noslēdzot, kad rīdzinieki redzēja padomju cirkā māksliniecu-sieviešu kolektīva priekšnesumu, varējām pārliecināties, ka šai cirkā izrāžu organizēšanas formai ir ievērojamas priekšrocības, salīdzinot ar parastajām, no atsevišķiem numuriem sastādītām programām.

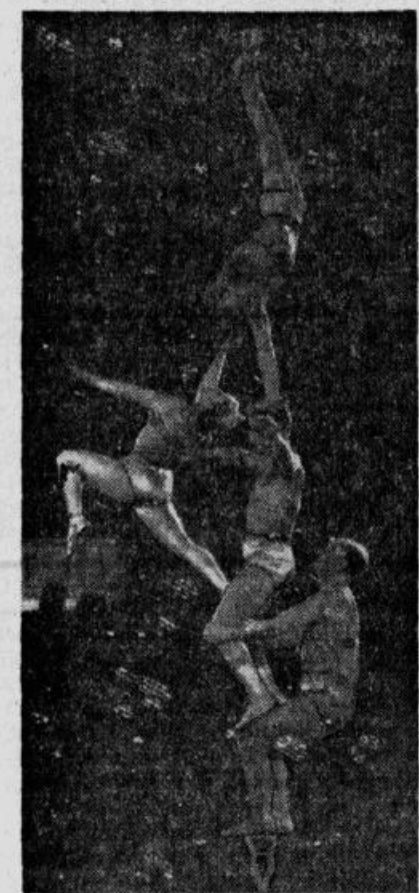
Skatītājiem nule nodotajā izrādē nav sevišķi daudz izcilu priekšnesumu. Par tādām katrā ziņā var uzskatīt sniegumu, ko rāda Arnavotova trupa. Ta ir vienīgā Padomju Savienībā, kas strādā rēti sastopamajā parterā. Ildojumu žanrā. Ļoti augstu līmeni sasniedz arī ekscentrisko akrobātu Hellera un Stanges darbs. Izcilu priekšnesumu grupai pleskaitāms arī tas, ko rāda gaisa akrobāti Gusevi. Lielākā daļa pā-rējās programmas ir laba, padomju cirkā mākslas caurmēra līmenī. Te at-zīmējami Fedosova vadītie akrobati-lēcēji, oriģinālie vingrotāji uz stieples Dapiļova un Marjankova, Vera Popova ar saviem labi izdresētajiem suniņiem, žonglieris Vorobjovs, Lavirevu skulptu-rālā grupa un citi.

Lielu vietu programā ieņem sarunu žanrs. Daudz jautrības sagādā kļauņi Lavrovs un Burcevs; žēl, ka viņi ple-dalās tikai vienā pašā īsā skatā. Mi-chaila un Grigorija Caikovsku uzstāšanās ar satiriskajām maskām ir krietni vien garāka, bet šai gadījumā apdāvi-nāto mākslinieku izmantotais teksts ir tik peļēcīgs, ka priekšnesums liekas pārāk stiepts.

Nule redzētās izrādes vērtību nosaka ne tikai atsevišķi priekšnesumi, bet arī visa uzveduma saliedētība un daudzkrāsainība. No atsevišķiem numuriem sastādītās programmas nereti atkārtotās viena un tā paša žanra priekšnesumi. Šajā izrādē tāda atkārtotības novēršana, un visi demonstrējumi noris saskani-gā, raitā tempā. Gaumīgi veidoti mākslinieku kostīmi un rekvizīti. Un beidzot, tikai tādā kolektīvā, kas pastāvīgi strādā kopā, bijis iespējams atdzīvīt tādā atzīmīstā žanrā kā cirkā panto-mīma.

Kā redzam, cirkā mākslas kolekti-vam, ar ko rīdziniekiem dota izdevība pašlaik iepazīties, ir ievērojamas priekšrocības. Taču jāsaprāt, ka lielās iespējas nav izmantotas līdz galam. Likts, kad gan, ja ne šoreiz, varēja izvēlēties spilgtu, interesantu parādi, kādu redzējām, piemēram, pagājušās sezonas noslēgumā. Par šoreiz demon-strēto parādi-prologu jāsaprāt, ka te pie-trūka skaidras domas un stingras for-mas.

Uzslavu peiniņš mēģinājums atdzīvi-nāt cirkā pantomīmu. Taču apskatā-majā uzvedumā parādītajā pantomīmā,

Skulpturālā grupa mākslinieku Lavirevu izpildījumā.

mieru) mēģinājis iespīlēt vecā, tradi-cionālā formā. Tāpēc iznācis tā, ka si-žeta heroiskajai līnijai nav atrasti ple-mēroti izteiksmes līdzekļi, bet komiskā līnijā pastāv patī par sevi un to skati-tājs uzņem kā visparastāko bufonadi. Nevarīga, diletantiska ir arī pantomi-mas dramaturģija. Uzvedumā ir atse-višķas veiksmīgas, ar interesi ekatā-mas epizodes, un tās vēlreiz atgādi-nāja, ka nopietni jāstrādā šā žanra tā-lākajā izkopšanā.

Georgijs Zinčenko parādīja krietnus sasniegumus zlgro dresurā. Vecas cirkā mākslinieku ģimenes jaunā pārstāve Valentīna Leri sniedza interesantu priekšnesumu kā jātniece-akrobate. Pa-gaidām vēl grūtī sprīst par kļauņiem Vekšinu un Bannikovu, jo viņu sadarbība sākusies tikai īsi pirms sezonas atklāšanas. Par viņu izmantoto tekstu jau tagad var pateikt, ka tā kvalitāte nav pietiekami augsta. Kā vienmēr, droši, saliedēti spēlēja A. Kļaviņa vadītais orķestris. Jāvēlas tikai lielāka daudzpusība repertuāra izvēlē.

L. G.